

Raadsbrief ter informatie

Postadres:
Gemeente Almelo
Postbus 5100
7600 GC Almelo

Aan de raad van de gemeente Almelo

Bijlage	Doorkiesnummer	Behandeld door	Datum
Aanvalsplan		J. Botman	2 november 2021
Laaggeletterdheid			

Onderwerp
Aanvalsplan laaggeletterdheid

Geachte leden van de raad,

Wij bieden u hierbij het 'Aanvalsplan Laaggeletterdheid' ter kennisname aan. Dit plan is opgesteld naar aanleiding van de motie 'Aanvalsplan Laaggeletterdheid' die op 12 november 2020 door uw raad met algemene stemmen is aangenomen. Hiermee gaf u ons college opdracht om een plan op te stellen voor de aanpak van laaggeletterdheid. Laaggeletterdheid is een hardnekkig probleem, dat grote gevolgen heeft voor de betreffende mensen en voor de samenleving. Gevolgen op het gebied van werk, gezin, geld en gezondheid. Zowel de individuele kosten, als de kosten voor de samenleving zijn hoog. Het Aanvalsplan Laaggeletterdheid omvat daarom een breed en integraal programma met concrete, samenhangende maatregelen.

Het plan is gericht op:

1. het vergroten van het bereik van ons taalaanbod voor volwassenen, door deskundigheidsbevordering van professionals; inzet van taalambassadeurs, intensieve samenwerking met onze maatschappelijke partners en het aanpakken van het taboe op laaggeletterdheid;
2. het zorgen voor begrijpelijke communicatie voor hen die het minimaal vereiste taalniveau niet kunnen bereiken;
3. preventie van taalachterstand door het bevorderen van een taalrijke (thuis-)omgeving van jonge kinderen en het bereik van jongeren met een taalachterstand te vergroten. Ook hierbij werken we intensief samen met onze maatschappelijke partners, waaronder het onderwijs.

Deze aanpak van laaggeletterdheid is besproken met ervaringsdeskundigen en maatschappelijke partners. Waar mogelijk zullen we samen met onze maatschappelijke partners in een gecombineerde aanpak elkaars maatregelen versterken. De maatregelen in het plan zijn afgestemd op het gemeentelijke sociaal beleid. De aanpak sluit aan bij bestaand beleid en voegt hieraan de focus en aanpak laaggeletterdheid toe; we maken laaggeletterdheid onderdeel van integraal beleid.

Daarnaast voorziet het plan in het verder versterken van het beleid door middel van pilots en projecten waarvoor subsidie aangevraagd kan worden. Aanvragen hiervoor kunnen vanaf 2022 worden ingediend.

Daarnaast is de verwachting dat, naast de genoemde individuele voordelen, door deze aanpak op termijn een aantal mensen minder gebruik zal maken van o.a. gemeentelijke voorzieningen als bijstand, maatschappelijke ondersteuning of jeugdhulp. Gegevens om hiervan een goede inschatting te maken ontbreken. Wel wijst onderzoek uit dat twintig procent van laaggeletterden die een taaltraject volgen een betaalde baan vindt of promotie krijgt. Als voorbeeld: als het lukt om 10 mensen per jaar vanuit de bijstand aan betaald werk te helpen, of te voorkomen dat zij vanuit werk weer in de bijstand terecht komen, dan besparen we jaarlijks cumulatief € 150.000,- .

De implementatie zal starten per 1 januari 2022. Wij zullen u de komende jaren op de hoogte houden van de voortgang en de resultaten van de uitvoering van het plan. Wij hebben er vertrouwen in dat we met deze maatregelen invulling geven aan de motie van uw raad.

F.W. van Ardenne A.J. Gerritsen

Aanvalsplan laaggeletterdheid

Van projecten naar integraal beleid

“Ik schaam me niet meer, eerder wel. Ik verzon allemaal smoesjes zodat mensen niet door hadden dat ik niet goed kon lezen en schrijven. Nu durf ik overal mijn verhaal te vertellen en kan ik mij beter redden.”

Taalambassadeur Almelo

Als je maar een deel van de tekst begrijpt:*

60% (A2)**

*Als u door ** extra * moet * die u niet van uw * kunt *, dan kunt u * een * *. Die * wordt * als * *. Deze is er * voor de meest * *. Soms zijn * een goede *. Zo * u voor * geld een * * voor uw *. En * u niet * met een * *, die u moet *.*

75% (B1)

*Als u door * * extra * moet maken die u niet van uw * kunt *, dan kunt u daarvoor een * aanvragen. Die * wordt verstrekt als * *. Deze is er alleen voor de meest * kosten. Soms zijn * een goede *. Zo heeft u voor * geld een goede * voor uw *. En blijft u niet * met een hoge *, die u moet *.*

90% (B1)

*Als u door * omstandigheden extra kosten moet maken die u niet van uw * kunt betalen, dan kunt u daarvoor een * aanvragen. Die * wordt verstrekt als bijzondere bijstand. Deze is er alleen voor de meest * kosten. Soms zijn * een goede optie. Zo heeft u voor minder geld een goede oplossing voor uw situatie. En blijft u niet zitten met een hoge schuld, die u moet *.*

100% (B2)

Als u door bijzondere omstandigheden extra kosten moet maken die u niet van uw inkomen kunt betalen, dan kunt u daarvoor een vergoeding aanvragen. Die vergoeding wordt verstrekt als bijzondere bijstand. Deze is er alleen voor de meest noodzakelijke kosten. Soms zijn tweedehandsartikelen een goede optie. Zo heeft u voor minder geld een goede oplossing voor uw situatie. En blijft u niet zitten met een hoge schuld, die u moet terugbetalen.

*Gebaseerd op: <https://www.nibud.nl/wp-content/uploads/Armoede-en-laaggeletterdheid-gaan-hand-in-hand-.pdf>

**Taalniveau is gegenereerd met de tool op <https://www.lve.nl/loo-van-eck-klinkende-taal.html>

Inhoudsopgave	pagina
Samenvatting voor mensen die moeite hebben met lezen	5
Samenvatting	9
Inleiding	13
1 Laaggeletterdheid in Almelo	15
1.1 Wat is laaggeletterdheid	15
1.2 Omvang laaggeletterdheid in Almelo	16
1.3 Doelgroepen	17
2 Effect en (individuele) kosten van laaggeletterdheid op de leefgebieden	21
2.1 Werk	21
2.2 Geld	22
2.3 Gezin	23
2.4 Gezondheid	23
2.5 Kosten van laaggeletterdheid	24
3 Visie en ambitie	25
3.1 Visie	25
3.2 Ambitie	25
4 Algemene aanpak	27
4.1 Volwassenen: het vergroten van het bereik en het effect van het taalaanbod	27
4.2 Begrijpelijke informatie voor alle inwoners	36
4.3 Kinderen, jongeren en hun ouders: preventie van laaggeletterdheid	38
4.4 Mogelijkheden voor nader uit te werken pilots	44
4.5 Uitvoeren en borgen van de aanpak van laaggeletterdheid	46
5 Financiën, monitoring en begroting	47
5.1 Financiën	47
5.2 Monitoring	49
5.3 Begroting en dekking	49
6 Belangrijke partners	53
Bijlagen	55
Bijlage 1 Raadsmotie	
Bijlage 2 Huidig aanbod laaggeletterdheid ROC van Twente voor Almelo	
Bijlage 3 Overzicht huidige activiteiten Taalpunt	
Bijlage 4 Huidige cursussen/activiteiten Bibliotheek	
Bijlage 5 Projecten van de bibliotheek t.b.v. 0-18 jarigen	

Samenvatting voor mensen die moeite hebben met lezen

Inleiding

Mensen die minder goed kunnen lezen, schrijven of rekenen kunnen daar last van hebben. Het lezen van een brief of het invullen van een formulier is dan lastig. Vaak moeten ze dan iemand om hulp vragen. Soms schamen mensen zich daarvoor. Het liefst kun je dingen zelf.

Er wordt in Almelo al wat gedaan voor mensen die moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen. Er is een Taalpunt, waar mensen een taalmaatje kunnen krijgen of een cursus kunnen volgen. Ook bij de bibliotheek en het ROC kun je een cursus volgen. En zo zijn er nog wat meer mogelijkheden.

Er zijn mensen die vroeger moeite hadden met lezen en schrijven maar dat nu beter hebben geleerd. Zij zeggen dat dat de moeite waard is. Zij zijn blij dat ze nu beter kunnen lezen en schrijven. En dat ze zichzelf nu beter kunnen redden.

Daarom wil de gemeente meer mensen helpen om hier iets aan te doen. Daarvoor is dit plan geschreven.

Om wie gaat het?

Mensen die moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen noemen we ook wel laaggeletterden. Dit zijn meer mensen dan we vaak denken.

In Almelo gaat het om 8.000 tot 14.000 mensen. De meesten van hen zijn in Nederland geboren en spraken als kind thuis Nederlands. Ook zijn er mensen bij die niet in Nederland zijn geboren of thuis geen Nederlands spraken.

De oorzaak waardoor mensen moeite hebben met taal is voor iedereen anders.

Steeds meer jongeren hebben moeite met taal. Het gaat om bijna 1 op de 4 jongeren.

Gevolgen

Als je moeite hebt met taal kan dat gevolgen hebben voor andere dingen in je leven:

- Mensen kunnen een baan krijgen die minder betaalt.
- Mensen kunnen hierdoor in de problemen komen en schulden krijgen.
- Soms is het moeilijk om werk te vinden of te houden.
- Of je krijgt problemen met je gezondheid omdat je de info bij een medicijn niet kan lezen.
- Ook is het jammer als je geen boek voor kunt lezen voor je kind.

Dit kost mensen zelf en de samenleving veel zorgen en veel geld.

Wat willen we bereiken?

We willen dat zoveel mogelijk inwoners zichzelf kunnen redden. Kunnen lezen en schrijven helpt daarbij. Daarom helpen we zoveel mogelijk mensen om de taal voldoende te leren.

Ook willen we voorkomen dat kinderen een achterstand oplopen in taal en rekenen.

We vinden het belangrijk dat onze website, brieven en formulieren te begrijpen zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

We zorgen dat meer mensen weten dat veel inwoners van Almelo moeite hebben met taal. Als dat meer bekend is zien mensen dat ze zich daar niet voor hoeven te schamen. Dat maakt het makkelijker om er iets aan te doen.

We leren onze medewerkers en die van andere organisaties hoe ze kunnen zien dat iemand moeite heeft met lezen en schrijven. En hoe ze samen met deze persoon kunnen kijken wat mogelijk is om taal beter te leren.

Onze taalambassadeurs helpen ons daarbij. Zij weten hoe het is als je moeite hebt met lezen en schrijven.

Het is belangrijk dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Samen met ouders, scholen en andere organisaties komen we hiervoor extra in actie. Dat doen we ook voor jongeren.

We maken onze website, brieven en formulieren makkelijker. Zo kunnen inwoners deze goed begrijpen, ook als ze taal niet goed kunnen leren.

En verder

We voeren dit plan uit vanaf 2022.

De komende jaren houden we bij of deze aanpak werkt. Als het nodig is passen we de aanpak of delen daarvan aan.

De aandacht voor mensen die moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen wordt onderdeel van ons beleid.

Samenvatting

Het niet voldoende kunnen lezen, schrijven of rekenen om mee te kunnen doen in de maatschappij is zowel voor de samenleving als voor de mensen die het betreft een probleem. De maatschappelijke en individuele kosten van laaggeletterdheid zijn hoog. Laaggeletterden hebben niet alleen moeite met basisvaardigheden, maar hebben daardoor ook vaak te maken met andere problemen die verband houden met werk(loosheid), gezondheid, participatie en integratie. Ook hebben zij vaker schulden en behoefte aan maatschappelijke ondersteuning vanuit de voorzieningen in het sociaal domein. De gemeenteraad vindt daarom dat we waar mogelijk laaggeletterdheid moeten aanpakken en voorkomen, om onze inwoners een betere uitgangspositie te geven om te participeren in de samenleving.

In Almelo zijn ongeveer 8.500 mensen van 16 – 65 jaar laaggeletterd en ongeveer 6.000 mensen die ouder zijn dan 65 jaar. Meer dan de helft van hen heeft een Nederlandstalige achtergrond (NT1). Dit is een doelgroep die moeilijker te bereiken is dan de mensen met een anderstalige achtergrond (NT2). NT1-ers hebben vaak allerlei coping-mechanismes ontwikkeld en weten goed te verbergen dat ze moeilijk lezen, schrijven of rekenen. Schaamte speelt hierbij een grote rol.

Uit internationaal onderzoek blijkt dat het percentage jongeren dat het risico loopt om laaggeletterd te worden in Nederland al jaren toeneemt (in 2018: 24%). Zowel de leesvaardigheid als de leesmotivatie en het leesplezier nemen af. Naast de aanpak van laaggeletterdheid bij volwassenen is daarom het voorkomen van laaggeletterdheid bij kinderen en jeugd een belangrijk aandachtspunt.

Landelijk worden vier thema's benoemd om de problematiek van laaggeletterden te beschrijven:

- Werk:** In veel bedrijven werken laaggeletterden zonder dat de werkgever of collega's dit weten. Een betere taal- en rekenvaardigheid versterkt iemands arbeidsmarktpositie en zelfstandigheid: men vindt sneller een baan en kan veiliger werken. Bovendien gaat het ziekteverzuim omlaag en de productiviteit en kwaliteit van het werk omhoog.
- Geld:** Voor laaggeletterden is het een grote uitdaging om rekeningen te begrijpen, toeslagen aan te vragen, overzicht van inkomsten en uitgaven te houden en de administratie bij te houden. Hierdoor kunnen problemen (steeds verder) oplopen. Basisvaardigheden zijn essentieel om financieel zelfredzaam te zijn en om een stabiele financiële situatie te krijgen en te houden.
- Gezin:** Taalstimulering en ouderbetrokkenheid spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van kinderen en dus bij de preventie van laaggeletterdheid. Kinderen van ouders die laaggeletterd zijn, hebben een grotere kans om zelf later ook laaggeletterd te worden. Daarnaast is niet goed kunnen lezen en rekenen slecht voor het zelfvertrouwen van kinderen.
- Gezondheid:** Laaggeletterden zijn over het algemeen slechter af qua gezondheid: zij zijn en voelen zich vaker minder gezond. Zij missen de vaardigheden om goed om te gaan met informatie over gezondheid, ziekte en zorg. Laaggeletterdheid is een risicofactor voor gezondheid.
- Zowel voor de samenleving als voor het individu zijn de kosten (ook in €'s) van laaggeletterdheid hoog.

De afgelopen jaren is in Almelo een aantal activiteiten, projecten en voorzieningen al gericht op laaggeletterdheid. De bibliotheek, Avedan en het ROC werken hiertoe samen in het Taalpunt. De omvang van de problematiek is nog groot. Ook landelijk wordt aangegeven dat laaggeletterdheid een hardnekkig probleem is en dat met name NT1-ers en jongeren moeilijk te bereiken zijn.

Daarom omvat het voorliggende plan een breed en integraal programma met samenhangende maatregelen. Dit plan is met onze maatschappelijke partners, waaronder het onderwijs, besproken en afgestemd.

De gemeente Almelo gaat uit van zelfredzaamheid van haar inwoners. Waar nodig is het gemeentelijk beleid gericht op het bevorderen hiervan. De aanpak van laaggeletterdheid maakt hier deel van uit.

Onze ambitie op dit gebied is hoog:

1. we vergroten het bereik van ons taalaanbod voor volwassenen, door professionalisering van professionals; inzet van taalambassadeurs, intensieve samenwerking met onze maatschappelijke partners en het aanpakken van het taboe op laaggeletterdheid.
2. Voor hen die het minimaal vereiste taalniveau niet kunnen bereiken passen we onze communicatie aan.
3. We zetten in op preventie van taalachterstand door het bevorderen van een taalrijke (thuis) omgeving van jonge kinderen en het bereik van jongeren met een taalachterstand te vergroten.
4. De aanpak van laaggeletterdheid wordt onderdeel van integraal beleid.

We zetten in op een zo groot mogelijk bereik en effect, want uit onderzoek blijkt dat het individuele en het maatschappelijke effect groot is. Veertig tot zeventig procent van de deelnemers aan een taalcursus voelt zich na de cursus fysiek en/of psychisch gezonder; wordt assertiever en/of verbetert de taal- en leesvaardigheden. Van hen vindt bovendien twintig procent een betaalde baan of krijgt promotie. De verwachting is dat, naast bovengenoemde individuele voordelen, door deze aanpak een aantal mensen op termijn minder gebruik zal maken van o.a. gemeentelijke voorzieningen als bijstand, maatschappelijke ondersteuning of jeugdhulp. Gegevens om hiervan een goede inschatting te maken ontbreken. Als voorbeeld: als het lukt om 10 mensen per jaar vanuit de bijstand aan betaald werk te helpen, of te voorkomen dat zij vanuit werk weer in de bijstand terecht komen, dan besparen we jaarlijks cumulatief € 150.000,- . Dit betekent een besparing van tenminste € 900.000,- aan het eind van 2025.

We gaan het bereik en het effect van de maatregelen monitoren. Hiervoor zijn doelen en indicatoren per paragraaf aangegeven in het plan. Een deel van de monitoring wordt intern bijgehouden (bijvoorbeeld hoeveel collega's de training 'deskundigheidsbevordering laaggeletterdheid' hebben gevolgd of hoeveel sjablonen van gemeentelijke standaard documenten zijn aangepast naar een begrijpelijk taalniveau). Over andere indicatoren zijn en/of worden afspraken gemaakt met onze maatschappelijke partners (bijvoorbeeld hoeveel spontane nieuwe aanmeldingen er binnengekomen zijn bij het Taalpunt, de vooruitgang van het taalniveau van deelnemers). Jaarlijks wordt hiervan een overzicht gemaakt.

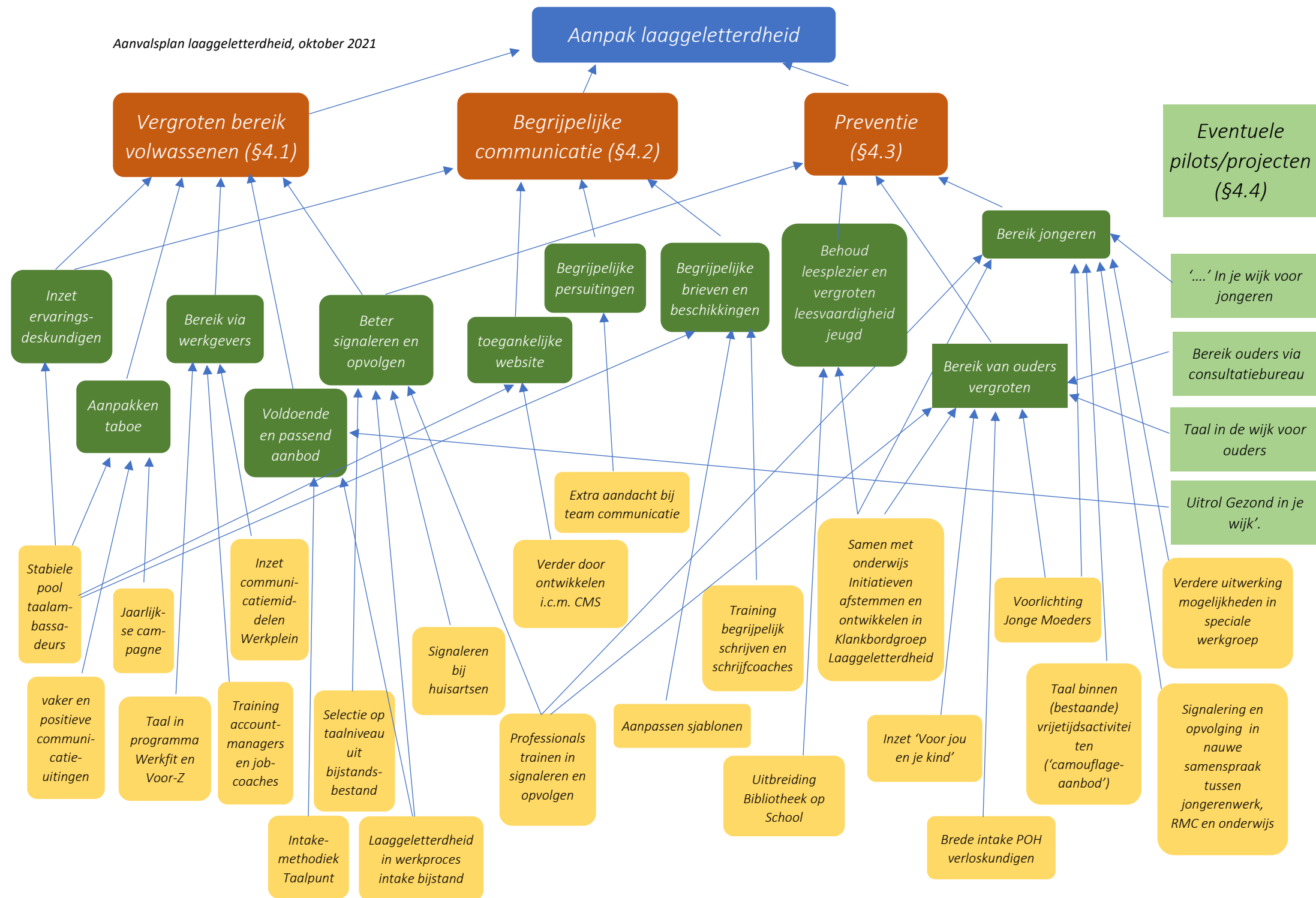
De begroting van dit plan is te vinden in § 5.3. In de programmabegroting 2022 wordt voorgesteld om middelen beschikbaar te stellen voor de dekking van de kosten van dit aanvalsplan laaggeletterdheid. Onder voorbehoud van vaststelling van de programmabegroting 2022 op 9 en 11 november 2021, worden deze middelen ingezet voor het plan.

Daarnaast wordt een deel van de kosten gedekt uit de Decentralisatie-uitkering Laaggeletterdheid en uit het Opleidingsbudget Sociaal.

Besparingen kunnen op termijn optreden binnen de budgetten voor Participatie, Jeugdhulp en Wmo, door de preventieve werking van de voorgestelde maatregelen. De rest van de structurele kosten worden (na verrekening beschikbaar budget, decentralisatie-uitkering en opleidingskosten) gedekt uit de budgetten waar een besparing wordt verwacht.

Voor de eventuele pilots zoeken we externe financiering.

Op de volgende pagina vindt u een schematisch overzicht van de aanpak die in dit plan wordt beschreven.

Inleiding

Mensen die niet voldoende goed kunnen lezen, schrijven en/of rekenen hebben moeite om in de huidige samenleving mee te komen. De eisen die worden gesteld aan de vaardigheden van mensen worden hoger en technologische/ digitale ontwikkelingen maken het dagelijks leven complexer. Een groeiend aantal mensen verliest de aansluiting met deze veranderingen.

Op alle leefgebieden (wonen, werken, gezondheid, financiën, vrije tijd) worden mensen geconfronteerd met in te vullen formulieren, te lezen of te verstrekken informatie, regels, voorschriften, etc. Het voorlezen voor de kinderen, hen helpen met huiswerk, reizen met het openbaar vervoer, het is lastig. Minder goed kunnen lezen, schrijven en/of rekenen leidt tot onzekerheid en tot afhankelijkheid van anderen. Daar komt nog bij dat door digitalisering en snelle technologische ontwikkelingen contacten met instanties vaak via mail of contactformulieren gaan en het vaak lastig is om 'echt' contact te krijgen met instanties.

Ook voor de samenleving zijn de maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid - variërend van economische tot sociale kosten - hoog. Laaggeletterden hebben niet alleen moeite met basisvaardigheden, maar hebben ook vaak te maken met andere problemen die verband houden met werk(loosheid), gezondheid, participatie, inburgering en integratie. Ook hebben zij vaker schulden en behoefte aan maatschappelijke ondersteuning vanuit de voorzieningen in het sociaal domein¹. De aanpak van laaggeletterdheid is een middel om onze inwoners een betere uitgangspositie te geven om te participeren in de samenleving.

De gemeenteraad van Almelo heeft er daarom in november 2020 unaniem voor gekozen om het college opdracht te geven een plan van aanpak voor laaggeletterdheid in Almelo op te stellen, in samenspraak met betrokken organisaties en ervaringsdeskundigen. Daarbij wordt aangesloten bij het Twentse plan 'Samen sterk staan', de aanpak laaggeletterdheid Twente 2020-2024. In dat plan wordt duidelijk dat er vanuit de betrokken partners en de politiek breed draagvlak is en dat de ambitie voor het terugdringen van laaggeletterdheid in Twente hoog is. Voor dit Almelose plan gaan we daarbij wel uit van de lokale situatie, de lokale doelgroepen en de lokaal gevoelde knelpunten en mogelijkheden. De raad verwacht:

- een naar doelgroep gedifferentieerd aanvalsplan laaggeletterdheid in overleg met het onderwijs, Taalpunt, de bibliotheek en andere partners met een ambitieuze doelstelling voor het terugbrengen van laaggeletterdheid;
- duidelijkheid hoe en of de gemeente Almelo aanspraak kan maken op door de EU, het rijk of de provincie ter beschikking gestelde middelen en hoe de gemeente deze het meest effectief kan inzetten ter bestrijding van laaggeletterdheid

We beginnen in Almelo gelukkig niet bij nul. Vanaf 2012 kent Almelo een Taalpunt. Dit wordt gecoördineerd door Avedan en kent een nauwe samenwerking met de bibliotheek en het ROC van Twente. Vanuit deze drie organisaties worden al tal van cursussen en activiteiten voor laaggeletterden georganiseerd. Hierover is afstemming en samenwerking met de gemeente en met de Stichting Lezen en Schrijven. Ook kennen we verschillende voorzieningen die een bijdrage leveren aan de preventie van laaggeletterdheid bij de jeugd (zie ook §4.3). Er is echter nog veel ruimte voor en behoefte aan verdere intensivering van de aanpak van laaggeletterdheid, aan maatwerk en het

¹ Bestuurlijke afspraken Laaggeletterdheid. Samen aan de slag voor een vaardig Nederland 2020 tot en met 2024

verbreden van bekendheid met laaggeletterdheid, deskundigheid en draagvlak. Hoe we dat gaan bereiken vindt u in dit plan.

In dit plan wordt beschreven wat laaggeletterdheid is, hoe vaak het voor komt en welke doelgroepen we kennen in Almelo. Daarnaast komt aan de orde welk effect het voor mensen heeft op het gebied van werk, geld, gezin en gezondheid als ze onvoldoende kunnen lezen, schrijven of rekenen om volwaardig mee te kunnen doen in onze samenleving.

In het sociaal domein heeft de gemeente veel te maken met kwetsbare inwoners. De visie die de gemeente heeft op haar rol in de ondersteuning van inwoners en de ambitie over wat we willen bereiken met dit aanvalsplan komen aan de orde in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 komt de aanpak aan bod: waar we ons op gaan richten om laaggeletterdheid in Almelo terug te dringen. De maatschappelijke partners die op dit moment het aanbod verzorgen voor de doelgroep worden kort beschreven in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 betreft de subsidiemogelijkheden die er zijn op het gebied van laaggeletterdheid en de benodigde middelen voor de implementatie en uitvoering van dit plan.

“Ik denk niet in beperkingen van het verleden, maar in de mogelijkheden van de toekomst. Daarom geef ik niet op. Ik merkte vaak dat mensen bij instanties mij niet goed begrepen en daardoor niet goed wisten hoe ze tegen mij moesten doen. Dat voelde niet fijn. Daarom wil ik mensen vertellen hoe het is om laaggeletterd of anderstalig te zijn. Doordat ik nu Nederlands kan, kan ik echt mee doen in de maatschappij en heb ik sociale contacten.”

Taalambassadeur Almelo

Hoofdstuk 1 Laaggeletterdheid in Almelo

1.1 Wat is laaggeletterdheid?

Laaggeletterden hebben moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Mensen die moeite hebben met rekenen worden ook wel laaggecijferden genoemd. In deze notitie nemen we deze mensen mee binnen de term laaggeletterden.

Vaak hebben laaggeletterden ook moeite met digitale vaardigheden, zoals het gebruik van DigiD of het maken van een cv. Deze basisvaardigheden beheersen zij niet op een voldoende niveau om volwaardig in de samenleving mee te kunnen doen. Het minimale niveau is vastgesteld op eindniveau vmbo of niveau mbo-2/3 (niveau 2F binnen de standaarden en eindtermen volwasseneneducatie). Vanaf niveau 2F spreekt het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 'geletterdheid'. Het niet beheersen van dit niveau heeft grote gevolgen voor de laaggeletterde zelf en voor de maatschappij als geheel.

Een laaggeletterde is niet hetzelfde als een analfabeet; een laaggeletterde kent wel de klank-tekenkoppeling en kan spellend lezen; een analfabeet kan dit niet. Wat de laaggeletterde (nog) niet kan is snel genoeg lezen om de betekenis van de tekst te begrijpen.

Mensen die wel kunnen lezen, schrijven en rekenen maar onvoldoende digitale vaardigheden hebben, behoren niet tot de doelgroep laaggeletterden. Iemand die moeite heeft om bankzaken online te regelen of die niet overweg kan met het online werken met een DigiD, maar wel goed is in taal en rekenen, is niet laaggeletterd. Wel zijn er specifiek ook voor deze doelgroep cursussen (bijvoorbeeld bij de bibliotheek).

Kinderen en jongeren zijn nog bezig om hun vaardigheden te verwerven. Voor (jonge) kinderen is het normaal om te functioneren op een niveau dat we voor volwassenen als laaggeletterd beschouwen. Op kinderen is de term 'laaggeletterdheid' daarom niet van toepassing. Wel wordt aangenomen dat een kind dat met een leesachterstand aan groep 3 begint, moeite zal hebben om nog een goede lezer te worden. Als een leerling aan het eind van het basisonderwijs het minimaal verwachte niveau 1F niet behaalt, dan beschouwen we dit als een achterstand. Deze leerling heeft een verhoogde kans om later laaggeletterd te worden.²

Daarnaast is taal ook sterk verbonden aan denkontwikkeling. Je hebt taal nodig om logisch te kunnen redeneren en problemen op te lossen. Als kinderen te weinig taalvaardigheid hebben, gaan ze na verloop van tijd ervaren dat ze anderen niet begrijpen en dat de anderen hen ook niet goed begrijpen. Dit heeft gevolgen voor de sociale en emotionele ontwikkeling.

Een eenmaal opgelopen achterstand op de basisschool is vervolgens nog maar moeilijk in te halen. Het is daarom belangrijk dat basisscholen voldoende aandacht geven aan het leesonderwijs.³ Ook vanuit het Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) wordt ingezet om te voorkomen dat kinderen een (verdere) achterstand oplopen. Het OAB is in dat opzicht preventiebeleid m.b.t. laaggeletterdheid. Daarom wordt in dit plan hierbij ook stilgestaan.

² 'Feiten & Cijfers Laaggeletterdheid. De invloed van lage basisvaardigheden op deelname aan de maatschappij'. Stichting Lezen & Schrijven. Tot stand gekomen in samenwerking met Maastricht University School of Business and Economics

³ Volgens de Onderwijsinspectie heeft 1/3 van de basisscholen het leesonderwijs niet goed op orde.

Uit onderzoek blijkt dat steeds meer jongeren met een onvoldoende taalniveau het onderwijs verlaten. Jongeren vormen daarom een speciale/specifieke doelgroep in dit aanvalsplan laaggeletterdheid.

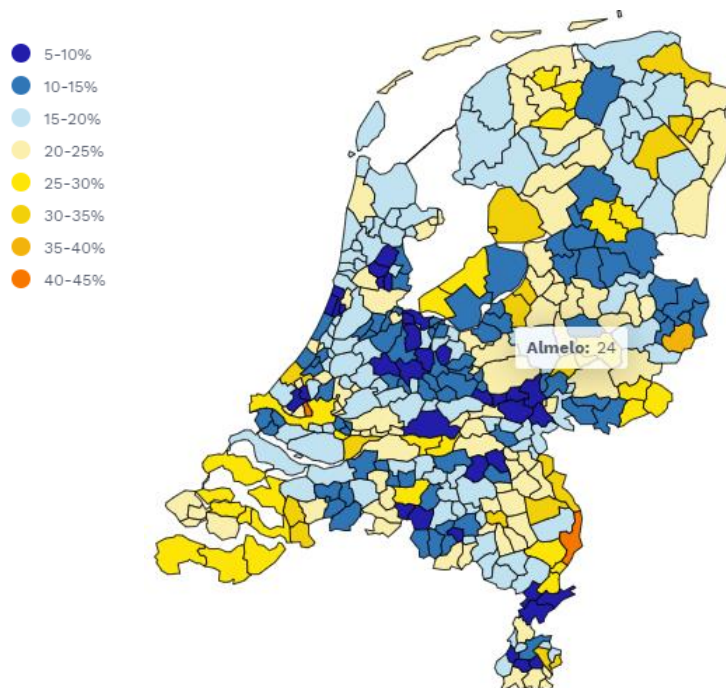
1.2 Omvang laaggeletterdheid in Almelo

Er bestaan geen harde cijfers over het aantal of het percentage mensen in Almelo die moeite hebben met taal. Wel zijn er gegevens uit onderzoeken beschikbaar die gebruik maken van demografische gegevens en internationaal vergelijkend onderzoek. De hier gepresenteerde percentages en aantallen zijn daarom indicatief.

In Almelo is 18% van de bevolking van 16-65 jaar laaggeletterd⁴ tegenover gemiddeld 12% in Nederland. Deze cijfers hebben alleen betrekking op mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. Voor Almelo gaat het om bijna 8.500 mensen.⁵

Als we dit uitbreiden met de mensen die ook, of alleen moeite hebben met rekenen, en kijken naar alle mensen boven de 16 jaar, dan is in Nederland 18% laaggeletterd: 2,5 miljoen mensen van 16 jaar of ouder hebben moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen⁶. Over deze uitgebreidere groep zijn geen precieze cijfers van Almelo bekend. Maar als we voor Almelo ook het gemiddelde van de extra 6% nemen, dan zou het gaan om 24% van de inwoners ouder dan 16 jaar, wat neerkomt op ongeveer 14.500 mensen⁷, waarvan ruim 6.000 mensen ouder zijn dan 65 jaar.

Dit is een inschatting met de nodige slagen om de arm. Het komt wel overeen met de gegevens in onderstaande kaart:

Bijgaande kaart toont per gemeente het aandeel mensen dat laaggeletterd is volgens de brede definitie van laaggeletterdheid. Volgens deze definitie zijn mensen niet alleen laaggeletterd als ze moeite hebben met lezen en schrijven, maar ook als ze laagcijferd zijn en/of zwakke digitale vaardigheden hebben.

Bron: [Geletterdheidinzicht - Per gemeente het aandeel laaggeletterden \(brede definitie\)](#)

⁴ <https://geletterdheidinzicht.nl/>. Deze cijfers zijn gebaseerd op algemene demografische gegevens. De PIAAC-data (PIAAC: een grootschalig internationaal vergelijkend onderzoek dat het niveau en het gebruik van vaardigheden onder 16- tot 65-jarigen in kaart brengt) zijn gekoppeld aan registerdata uit 2017 (vanuit het CBS). Binnen de PIAAC-data is gekeken naar mensen die moeite hebben met taal (of taal en rekenen; de mensen met alleen moeite met rekenen vallen dus niet onder de Geletterdheidinzicht data). Dit zijn de meest recente cijfers die beschikbaar zijn.

⁵ Gebaseerd op <https://www.twentsegezondheidsverkenning.nl/jive>, cijfers van 2020, leeftijdscategorieën van 5 jaar, dus hier: 15 t/m 64 jaar.

⁶ 'Regionale spreiding van geletterdheid in Nederland', 2015, door Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA), Maastricht University. Hiervoor is gebruik gemaakt van registerdata uit 2010-2012 vanuit de Enquête beroepsbevolking.

⁷ Gebaseerd op <https://www.twentsegezondheidsverkenning.nl/jive>, cijfers 2020, leeftijdscategorieën van 5 jaar, dus hier 15 jaar of ouder.

1.3 Doelgroepen in Almelo

Het is van belang om de doelgroep(en) voor dit plan goed te omschrijven. Zodat de maatregelen ten goede komen aan de mensen die daarmee het meest geholpen worden om op de verschillende leefgebieden te kunnen participeren in de samenleving.

1.3.1 NT1-ers

NT1-ers zijn mensen die Nederlands als moedertaal hebben. Landelijk wordt aangegeven dat de mensen met Nederlands als moedertaal minder bereikt worden dan mensen voor wie Nederlands de tweede (of 3^e, 4^e) taal is (NT2). Zij hebben vaak allerlei coping-mechanismes ontwikkeld en weten goed te verbergen dat ze moeilijk lezen, schrijven of rekenen. Schaamte speelt hierbij een grote rol. Het gaat om volwassenen in alle leeftijdscategorieën, dus ook bijvoorbeeld om jongvolwassenen en om senioren van 65 jaar en ouder.

“Volgens mijn juf was ik lui op school. Ik kon mij niet goed concentreren en daardoor niet goed leren lezen en schrijven. Later bleek dat ik iets met mijn ogen had en met hulp van een bril mij beter kan concentreren.”

Taalamassadeur Almelo

De oorzaken van laaggeletterdheid in deze doelgroep zijn heel divers, bijvoorbeeld het opgroeien in een taalarm gezin, vroegtijdige schoolverlating, ziekte tijdens de basisschoolperiode. Ook het niet bijhouden van de Nederlandse taal kan een oorzaak zijn. Het is van belang om te blijven lezen en schrijven om de taal levend te houden. Daarnaast zijn er ook mensen die Nederlands als moedertaal hebben, maar die cognitief niet in staat zijn om een voldoende taalniveau te halen.

1.3.2 Jongeren

Het percentage Nederlandse jongeren dat risico loopt om laaggeletterd te worden, blijft toenemen. Van 11% in 2003, naar 18% in 2015 en 24% in 2018. Dit blijkt uit internationaal onderzoek onder 15 jarigen, door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Het aandeel leerlingen met lage leesvaardigheid in Nederland is hoger dan het OESO-gemiddelde van 22,7% en vrijwel gelijk aan het EU-28 gemiddelde van 24,0%. Daarnaast nemen de motivatie om te lezen en het leesplezier bij leerlingen af; 60 procent van de leerlingen geeft aan alleen te lezen als het moet, bijvoorbeeld voor het opzoeken van informatie voor schoolopdrachten.

TABEL 2.2

Percentage leerlingen met gemiddelde score lager dan leesvaardigheidsniveau 2 PISA-2003 t/m PISA-2018 (Nederland, OESO, EU15)

	2003	2006	2009	2012	2015	2018
NL	11	15	14	14	18	24
OESO	18	22	19	17	20	21
EU15	17	20	19	17	19	21

Bron: 'Resultaten PISA-2018 in vogelvlucht', 2019, Universiteit Twente

Volgens de Education and Training Monitor 2019 is het streven in Europa dat (in 2020) maximaal 15% van de leerlingen vaardigheidsniveau 2 niet haalt. In 2015 voldeed Nederland met een percentage van 18% voor het eerst niet aan dit streefniveau. Daarna nam het percentage leerlingen dat dit vaardigheidsniveau niet behaalt verder toe tot 24% in 2018. In OESO-landen schommelt dit percentage bij alle metingen rond de 20% en in de 15 EU-landen rond de 19%.⁸

1.3.3 NT2-ers

De NT2 doelgroep bestaat uit mensen die in het buitenland zijn geboren en een andere moedertaal hebben dan het Nederlands. De herkomstlanden zijn heel divers en deze mensen zijn al heel lang of nog maar kort in Nederland.

- voor degenen die nog maar kort in Nederland zijn en een niet-westerse achtergrond hebben bestaat de verplichting om in te burgeren. Het leren van de Nederlandse taal maakt hier onderdeel van uit (zie hieronder verder onder 'NT2 en inburgering');
- voor mensen uit EU landen geldt geen inburgeringsplicht. Een aparte doelgroep wordt gevormd door werknemers uit Oost Europa (zie hieronder verder onder 'NT2-ers uit Oost Europa');
- Daarnaast zijn er mensen die al langere tijd in Nederland wonen maar nog moeite hebben met de Nederlandse taal. Dit kunnen mensen zijn die voor de inburgeringsplicht (2007) als arbeidsmigrant naar Nederland zijn gekomen of mensen die hun inburgeringstraject wel hebben doorlopen, maar wier taalniveau nog onvoldoende is om volwaardig te kunnen participeren in de samenleving.

Verder komen uit de praktijk signalen dat sommige kinderen van 2de of 3de generatie ouders die beide werken, een risico lopen op een taalachterstand wanneer zij worden opgevangen door hun grootouders en deze onvoldoende Nederlands spreken.

"Toen ik ging scheiden merkte ik hoe belangrijk het is om zelf de taal goed te kunnen. Nu durf ik alles zelf te regelen."

Taalambassadeur Almelo

Ook het niveauverschil binnen deze doelgroep in de eigen moedertaal is groot. De mate waarin je je eigen moedertaal beheerst is van belang voor het leren van een nieuwe taal. Een laaggeletterde anderstalige is iemand die in de eigen taal laaggeletterd is, dus bijvoorbeeld een Turkse die ook in het Turks niet goed kan lezen en schrijven. Een anderstalige laaggeletterde moet eerst voldoende Nederlands begrijpen en spreken, voordat hij / zij kan leren lezen en schrijven in het Nederlands. Niet alle NT2-ers die (nog) onvoldoende het Nederlands beheersen hoeven daarom te worden beschouwd als laaggeletterd. Net als bij de NT1-doelgroep zijn er uiteraard ook NT2-ers die cognitief niet in staat zijn om een voldoende taalniveau te halen.

Er zijn weinig cijfers bekend over aantallen laaggeletterden met een migratieachtergrond. In Almelo is de doelgroep met een migratieachtergrond iets groter dan gemiddeld in Nederland. De groep 'mensen met migratieachtergrond, 30 jaar en ouder, zowel werkend als niet-werkend, en met partner, met kinderen of met beide' maakt 34% uit van de doelgroep laaggeletterden van 16-65 jaar, tegen 31% gemiddeld in Nederland. Andere cijfermatige informatie over de omvang van de NT2 doelgroep laaggeletterden in Almelo is niet voorhanden.

⁸ 'Resultaten PISA-2018 in vogelvucht', 2019, Universiteit Twente

NT2 en inburgering

De verwachting is dat door de invoering van het nieuwe inburgeringsstelsel per 2022 meer rendement uit de inburgeringstrajecten zal worden gehaald, waardoor de NT2-doelgroep voor wat betreft laaggeletterdheid op termijn kleiner zal worden dan nu het geval is.

De groep inburgeraars die nu nog onder de oude regelgeving valt, valt voor wat betreft dit hogere rendement buiten de boot. Ze zijn een aparte doelgroep, de 'ondertussengroep' (zie ook §4.1), waarvoor de rijksoverheid extra middelen beschikbaar stelt om hen te ondersteunen bij het bereiken van een voldoende taalniveau. Op dit moment is nog niet duidelijk of deze rijksmiddelen voldoende zullen zijn.

De groep die vanaf 2022 binnen de groep inburgeraars aandacht nodig zal hebben vanuit het oogpunt van laaggeletterdheid is de groep die geïndiceerd wordt voor de zogenaamde Z-route; mensen waarvan de verwachting is dat zij het vereiste B1-niveau niet zullen kunnen halen. De inschatting is dat zij ongeveer 30% uitmaken van de totale groep inburgeraars.

NT2-ers uit Oost Europa

Een aparte groep wordt gevormd door werknemers uit Oost Europa. Zij verblijven voor korte of langere tijd in Nederland. Soms besluiten ze in Nederland te blijven. Zij spreken over het algemeen niet of gebrekkig Nederlands en thuis wordt geen Nederlands gesproken. Hier is in het algemeen niet direct sprake van laaggeletterdheid bij de ouders, indien zij hun moedertaal voldoende goed beheersen. De onvoldoende kennis van het Nederlands bij de ouders levert echter wel een potentieel toekomstig probleem op, aangezien deze kinderen ofwel een taalachterstand hebben bij binnenkomst en deze niet inlopen, ofwel een taalachterstand oplopen indien ze hier worden geboren.

Hoofdstuk 2 Effect en (individuele) kosten van laaggeletterdheid op de leefgebieden

De kosten van laaggeletterdheid zijn hoog, zowel voor het individu als voor de samenleving. Zoals in de inleiding al is aangegeven hebben mensen die de taal onvoldoende beheersen vaak te maken met andere problemen die verband houden met werk(loosheid), gezondheid, participatie en integratie. Ook hebben zij vaker schulden en behoefte aan maatschappelijke ondersteuning vanuit de voorzieningen in het sociaal domein. Laaggeletterdheid drukt steeds zwaarder op de uitgaven binnen het sociaal domein.

Voor mensen die de taal voldoende beheersen om te participeren in de samenleving valt het niet op hoe vaak je taal nodig hebt bij de dagelijkse bezigheden (zie onderstaand overzicht voor een greep uit de activiteiten waarbij taal een rol speelt):

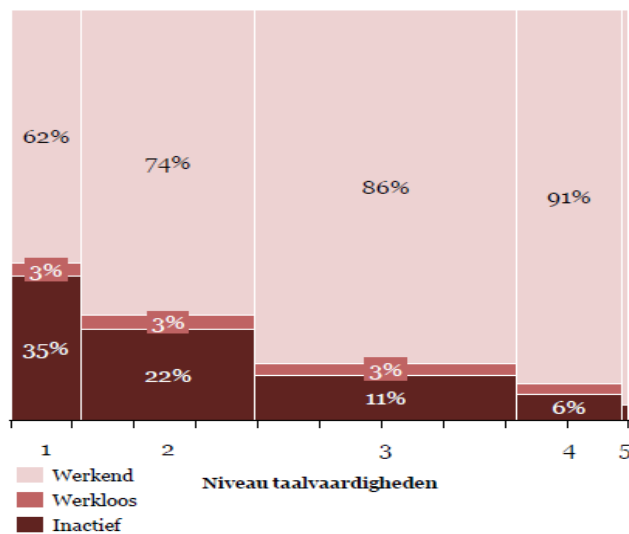
berichten op mobiele telefoon lezen	krant lezen	e-mails doornemen	websites checken + computer gebruiken	rapporten schrijven en lezen	post doornemen
een film of programma kijken met ondertiteling	gebruiks-aanwijzingen doornemen	Facebook gebruiken	administratie doen	iets aan iemand voorlezen	veiligheids-instructies doornemen
bijsluiters van medicijnen lezen	agenda checken en invullen	mededelingen lezen	pinnen	etiketten lezen	naambordjes lezen
kaartjes-automaat gebruiken	verkeers-borden lezen	advertenties lezen of zoeken of maken	solliciteren	gebruik maken van het OV	formulieren invullen

Bron: 'Geef laaggeletterdheid hoge prioriteit. Een brochure voor alle mensen die met mensen werken', De Bibliotheek Noord-Veluwe.

2.1 Werk

Van de Nederlandse beroepsbevolking (16-65- jarigen) hebben 1,3 miljoen mensen moeite met lezen en schrijven. Daarvan werkt 57% vaak in beroepen met een laag opleidingsniveau.⁹ Het lezen van werkinstructies, veiligheidsvoorschriften of gebruiksaanwijzingen, het invullen van werkbriefjes of formulieren zijn zaken waar zij regelmatig tegenaan lopen. Vaak verdienen zij een relatief laag loon.

⁹ 'De arbeidsmarktperspectieven van laaggeletterden in Nederland tot 2020', Stichting Lezen en Schrijven

Mensen met hogere taal- en/of rekenvaardigheden hebben vaker een betaalde baan. Uit de figuur hiernaast blijkt dat het aantal mensen met een betaalde baan afneemt als de taalvaardigheden afnemen. Het is niet zo dat laaggeletterden sneller hun baan verliezen. Maar zij staan vaker buiten de arbeidsmarkt; het lukt ze niet om een baan te vinden.

Het percentage laaggeletterden van 18% in Almelo is een gemiddelde over de gehele Almelse beroepsbevolking. Wanneer we inzoomen op de verschillende beroepsgroepen zien we nog hogere percentages. Het percentage laaggeletterden onder schoonmakers, keukenhulpen en hulpkrachten in de bouw ligt op ruim 30%. Ook bij hulpkrachten transport en logistiek, bestuurders voertuigen en bedieners mobiele machines, productiemachinebedieners en assemblagemedewerkers ligt het percentage laaggeletterden ruim boven het Almelse gemiddelde van 18%.¹⁰

Voor werkgevers is het zinvol aandacht te besteden aan taal op de werkvloer. Vaak weten zowel de werkgever als collega's niet dat iemand onvoldoende kan lezen en schrijven. Maar door er iets aan te doen:

- neemt het ziekteverzuim af;
- werken medewerkers veiliger;
- worden er minder fouten gemaakt;
- gaan de productiviteit en de kwaliteit omhoog.¹¹

2.2 Geld

De kans op armoede is bij laaggeletterden groter dan bij niet-laaggeletterden. Dat komt in de eerste plaats door hun positie op de arbeidsmarkt: ze zijn oververtegenwoordigd onder werklozen en de werkenden hebben vaker een lager betaalde baan. Daarnaast is het door het ontbreken van voldoende basisvaardigheden moeilijker om informatie te begrijpen die nodig is om financieel gezond te blijven (rekeningen te begrijpen, toeslagen aan te vragen, overzicht van inkomsten en uitgaven te behouden) en de hiervoor benodigde administratie bij te houden. Als brieven en e-mails niet goed worden begrepen wordt ofwel extra toelichting gevraagd, wat de betreffende organisatie belast, of loopt de inwoner belangrijke informatie mis en wordt het schuldenprobleem vaak groter.

¹⁰ 'De arbeidsmarktperspectieven van laaggeletterden in Nederland tot 2020', Stichting Lezen en Schrijven

¹¹ [Werkgeversaanpak | Lezen en Schrijven](https://roa.nl/news/spreiding-van-laaggeletterdheid) gebaseerd op onderzoek door Researchcentrum voor Onderzoek en Arbeidsmarkt van Maastricht University: <https://roa.nl/news/spreiding-van-laaggeletterdheid>

2.3 Gezin

Ouders die hun kinderen voorlezen, verhalen vertellen en met ze praten en zingen (in welke taal dan ook) zorgen voor een taalrijke omgeving. Als ouders laaggeletterd zijn is de kans groot dat ze hun eigen taalproblemen doorgeven aan hun kinderen, net zoals zij zelf hun taalproblemen hebben

“Toen ik vader werd, wilde ik zelf mijn kinderen kunnen voorlezen. Ik kreeg toen een taalmaatje en heb ik beter leren lezen en schrijven. Uiteindelijk ook een mbo diploma gehaald. Daardoor kon ik groeien in mijn werk.

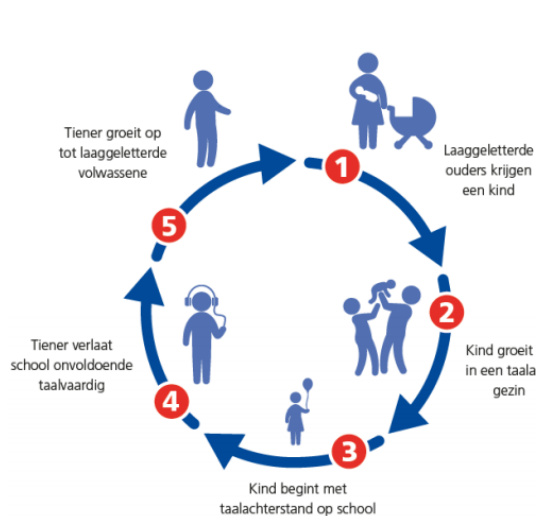
Taalambassadeur Almelo

‘gekregen’ van hun ouders. Hoe minder taal kinderen vanaf zeer jonge leeftijd aangeboden krijgen, hoe sneller er een taalachterstand ontstaat. Niet alleen de taal van deze kinderen is beperkt, ook beschikken zij vaak over minder ervaringen op basis waarvan zij woorden kunnen begrijpen die voor anderen vanzelfsprekend zijn. Veel kinderen en ouders leven hierdoor in een kleinere wereld, missen ervaringen, waardoor woorden buiten hun directe levenssfeer geen betekenis hebben. Het is voor hen daarom lastiger om de wereld en de mensen te begrijpen.

Om te voorkomen dat kinderen van ouders die moeite

hebben met lezen en schrijven zelf ook ouders worden die moeite hebben met lezen en schrijven, moet de ‘cyclus van laaggeletterdheid’ worden doorbroken:

De cyclus van laaggeletterdheid:

Het doorbreken van de cyclus:

Het is daarom belangrijk dat ouders ondersteund worden om te praten, zingen en voorlezen met hun kind. Onze inspanningen zijn erop gericht om zo vroeg mogelijk (het liefst al tijdens de zwangerschap) laaggeletterdheid bij (aankomende) ouders te signaleren, met hen hierover in gesprek te gaan en een passend aanbod beschikbaar te hebben.

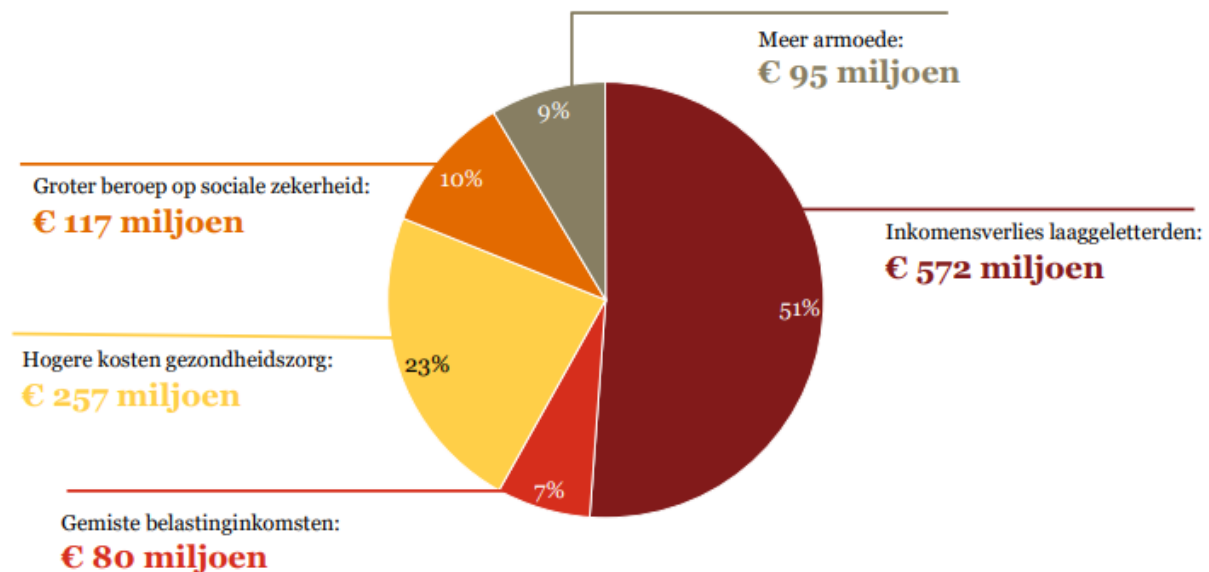
2.4 Gezondheid

Mensen die moeite hebben met taal zijn over het algemeen slechter af wat hun gezondheid betreft. Gezondheidsvaardigheden hangen nauw samen met lees-, schrijf- en rekenvaardigheden. Mensen met een beperkte woordenschat, die moeite hebben met lezen en rekenen, hebben onvoldoende toegang tot informatie over ziekte en gezondheidszorg. Daardoor hebben zij o.a. een slechtere fysieke en mentale gezondheid, een grotere kans om eerder te sterven, zijn minder goed in staat tot

zelfmanagement en hebben een minder gezonde leefstijl. Ook maken zij meer gebruik van ziekenhuis- en huisartsenzorg en minder van preventieve zorg.¹²

Dit maakt dat deze doelgroep ook qua gezondheid kwetsbaar is. Extra aandacht hiervoor is nodig, met name op preventie en leefstijl. Het is nodig om gezondheid gerelateerde informatie af te stemmen op de vaardigheden die mensen hebben om deze informatie te begrijpen en te gebruiken. Zowel het taalgebruik in de informatiemiddelen als cursussen die specifiek op dit leefgebied zijn gericht zijn hierbij belangrijk.

2.5 Kosten van laaggeletterdheid

Totale kosten laaggeletterdheid: €1,13 miljard per jaar

Bron: 'Maatschappelijke kosten laaggeletterdheid', onderzoek uitgevoerd door PricewaterhouseCoopers, i.o.v. Stichting Lezen en Schrijven (2018).

Deze jaarlijkse kosten komen voor 49% (€ 558 mln.) voor rekening van de overheid en de maatschappij. 51% Van de kosten wordt gedragen door de mensen zelf die (nog) niet de vereiste basisvaardigheden onder de knie hebben.

¹² <https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/laaggeletterdheid-en-gezondheid>

Hoofdstuk 3 Visie en ambitie

3.1 Visie

De inwoners van de gemeente Almelo zijn in beginsel in staat om op eigen kracht te functioneren in de Almelose samenleving. Zij doen dit zelf en samen met hun familie, vrienden, buren en kennissen. De gemeente zorgt ervoor dat voorzieningen laagdrempelig en goed bereikbaar zijn voor iedereen. Aangezien het niet voldoende goed kunnen lezen, schrijven en/of rekenen gevolgen heeft voor de deelname aan allerlei facetten in het dagelijks leven, is het terugdringen van laaggeletterdheid een belangrijke voorwaarde voor zelfredzaamheid. Omdat laaggeletterdheid impact heeft zowel op individueel als op maatschappelijk niveau verwachten we dat mensen die het betreft hierin ook zelf naar vermogen verantwoordelijkheid nemen.

Voor mensen die er ondanks de laagdrempeligheid van voorzieningen zelf niet helemaal uitkomen zijn er algemene voorzieningen die hen tijdelijk, door inzet van vrijwilligers of professionals, hierbij op weg kunnen helpen, zodat ze het vervolgens (weer) zelf kunnen. Via de wijkteams kunnen mensen met zwaardere problematiek die gericht ondersteuning en/of zorg nodig hebben, hiervoor in aanmerking komen.

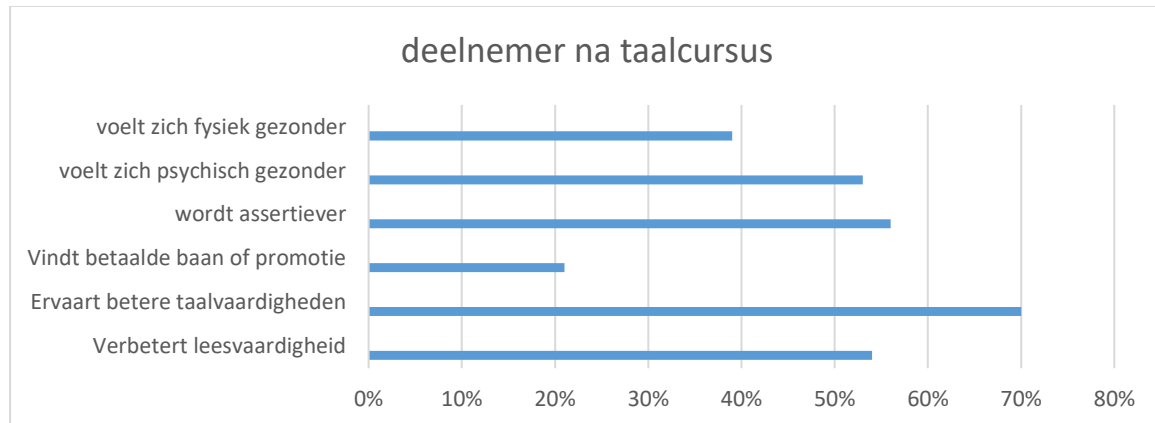
3.2 Ambitie

De gemeente Almelo zet zoveel mogelijk in op het bevorderen van zelfredzaamheid en onafhankelijkheid van de gemeente voor wat betreft ondersteuning. Aangezien het niet voldoende goed kunnen lezen, schrijven en/of rekenen gevolgen heeft voor de deelname aan allerlei facetten in het dagelijks leven, is het terugdringen van laaggeletterdheid hiervoor een belangrijke voorwaarde.

In de motie van de raad is aangegeven dat 'iedereen mee moet kunnen doen in onze samenleving en dat een goede beheersing van de Nederlandse taal daarbij een voorwaarde is.' Aangezien een goede (voldoende) beheersing van de Nederlandse taal niet voor iedereen is weggelegd is ook een voorwaarde voor participatie in de samenleving van alle inwoners, dat het taalniveau dat gebruikt wordt voor communicatie met inwoners door de gemeente en andere maatschappelijke organisaties zodanig is dat de boodschap door iedereen begrepen kan worden. De hierboven genoemde laagdrempeligheid van voorzieningen betekent daarom ook dat we de leesbaarheid en begrijpelijkheid van brieven, folders, websites van deze voorzieningen zullen afstemmen op de doelgroep van dit aanvalsplan.

Onze ambitie is hoog. We weten dat we niet iedereen kunnen bereiken en van degenen die we bereiken niet iedereen naar het minimaal vereiste taalniveau zullen kunnen begeleiden. Toch zetten we in op een zo groot mogelijk bereik en effect. Uit onderzoek blijkt immers dat het individuele en het maatschappelijke effect groot is.

Onderstaande tabel geeft de ervaringen van ex-deelnemers aan een taalcursus weer:

Gebaseerd op: 'Feiten & Cijfers Laaggeletterdheid. De invloed van lage basisvaardigheden op deelname aan de maatschappij'. Stichting Lezen en Schrijven, 2018

De verwachting is dat, naast bovenstaande individuele voordelen, door deze aanpak een aantal mensen op termijn minder gebruik zal maken van o.a. gemeentelijke voorzieningen als bijstand, maatschappelijke ondersteuning of jeugdhulp. Gegevens om hiervan een goede inschatting te maken ontbreken. Als voorbeeld: als het lukt om 10 mensen per jaar vanuit de bijstand aan betaald werk te helpen, of te voorkomen dat zij vanuit werk weer in de bijstand terecht komen, dan besparen we jaarlijks cumulatief € 150.000,-. Dit betekent een bedrag van tenminste € 900.000,- aan het eind van 2025.

Ambities:

1. We vergroten het bereik van ons taalaanbod voor volwassenen

We zetten in op een zo groot mogelijk bereik. Dit doen we door inzet van onze eigen professionals, onze taalambassadeurs, vrijwilligers van het Taalpunt en in samenwerking met onze maatschappelijke partners, het onderwijs en de werkgevers in Almelo.

2. We pakken het taboe aan

We maken van laaggeletterdheid een onderwerp waarover gesproken kan worden.

3. We zetten in op preventie

We geven speciale aandacht aan de versterking van de taalontwikkeling tijdens de jeugd. De inzet van het onderwijs en onze andere maatschappelijke partners is hierbij onontbeerlijk. We doen dit door:

- Taalachterstand bij jonge kinderen te voorkomen. We signaleren en ondersteunen laaggeletterde ouders zodat zij voor een taalrijke thuisomgeving kunnen zorgen, wat essentieel is voor de taalontwikkeling van hun kinderen.
- het bereik van jongeren te vergroten. We zorgen voor vindplaatsen waar gesignaleerd wordt als jongeren taalproblemen hebben en waar ze kunnen worden gemotiveerd en doorverwezen naar passend aanbod.

4. We communiceren op toegankelijke en begrijpelijke wijze met onze inwoners

Onze website en digitale dienstverlening via internetportalen met DigiD worden verder gescreend op toegankelijkheid en begrijpelijkheid voor alle inwoners.

Aan het eind van de looptijd van dit plan zijn alle standaard brieven en beschikkingen voor onze inwoners geschreven in begrijpelijke taal.

5. Laaggeletterdheid wordt onderdeel van integraal beleid

We integreren de aanpak van laaggeletterdheid in de beleidsterreinen binnen het sociaal domein.

Hoofdstuk 4 Algemene aanpak en actiepunten

Voor de drie doelgroepen die genoemd zijn in hoofdstuk 1 geldt voor het vergroten van het bereik, het zorgen voor voldoende en passend aanbod en het borgen van de vaardigheden in het algemeen een zelfde soort beleid en activiteiten. De benadering, invulling en benodigde partners zijn echter voor de drie doelgroepen verschillend.

Voor de aanpak van laaggeletterdheid is het van belang dat betrokken professionals kennis hebben over de omvang en impact van laaggeletterdheid en het belang om hieraan iets te doen. Daarnaast is het vaak lastig om laaggeletterdheid te signaleren en om de mensen te motiveren om iets aan taalontwikkeling te doen. Daar is voorlichting en deskundigheidsbevordering voor nodig. Ook is bewustwording bij de doelgroep zelf en informatie over de mogelijkheden belangrijk. Hierbij kan de inzet van ervaringsdeskundigen een zinvolle rol spelen. Verder is het van belang dat voldoende en passend aanbod ervoor zorgen dat basisvaardigheden kunnen worden opgedaan en verworven vaardigheden goed beklijven.

Veel van de acties om laaggeletterdheid aan te pakken kan de gemeente niet alleen. Hiervoor zijn andere organisaties nodig zoals werkgevers, welzijnsorganisaties, GGD, onderwijs, kinderopvang, etc. Gezien de breedte van de problematiek waar laaggeletterdheid een rol speelt en de vele betrokken partners zijn niet alle hier genoemde acties/voorstellen al uitgewerkt en met alle partijen afgestemd. Hoe we voor verdere afstemming en uitwerking zorgen wordt in onderstaande paragrafen aangegeven.

4.1 Volwassenen: het vergroten van het bereik en het effect van het taalaanbod

Zoals al eerder aangegeven is het bereiken van mensen die moeite hebben met lezen en schrijven, met name degenen met een Nederlandstalige achtergrond, lastig. Onderzoek hiernaar wijst uit dat pogingen om mensen te bereiken het meest succes hebben als¹³:

- we taalambassadeurs inzetten voor het werven en voorlichten;
- we samenwerken met maatschappelijke partners die contact hebben met de doelgroep, en waarmee de doelgroep positieve ervaringen heeft;
- het aanbod dichtbij is (zowel in afstand, als aansluitend bij het leefgebied waarvoor de persoon taalvaardigheid mist);
- positieve ervaringen worden gestimuleerd door kleine stappen te zetten;
- we begrijpelijk communiceren en de boodschap positief brengen.

Hiermee hebben we rekening gehouden in onze aanpak.

Om de inwoners waar het om gaat goed te kunnen bereiken sluiten we in de praktijk aan bij de leefgebieden waarop en activiteiten waarbij zij belemmeringen kunnen ervaren. Zo kunnen we in de benadering en in het aanbod direct de koppeling maken met die onderwerpen waarin ze het meest profijt hebben van het verbeteren van hun taalvaardigheid.

Hoewel laaggeletterden met Nederlands als moedertaal en laaggeletterden met Nederlands als tweede taal op een aantal punten qua doelgroep en benodigd aanbod verschillend zijn, zal de aanpak

¹³ Gebaseerd op: 'Een wervingsstrategie voor taaltrajecten. De weg naar het beter bereiken van autochtone volwassenen met lage basisvaardigheden.' (2020) Maastricht University. https://monitorvolwasseneneducatie.com/wp-content/uploads/2021/01/Maastricht_University_A_Recruitment_Strategy_for_Literacy_Programs_Summary_2020.pdf

die we voorstellen automatisch positief zijn voor zowel de NT1-ers als de NT2-ers. Deze paragraaf geldt daarom voor de hele doelgroep laaggeletterde volwassenen.

Daarnaast is er voor twee doelgroepen inburgeraars een specifieke aanpak nodig, namelijk voor (zoals toegelicht in § 1.3.3.):

- de 'ondertussengroep';
- de mensen die geïndiceerd worden voor de Z-route.

Voor beide groepen stelt de rijksoverheid budget beschikbaar. Op dit moment is nog niet duidelijk of deze middelen voldoende zijn. De aanpak zal in gezamenlijkheid met beleid inburgering worden vormgegeven.

4.1.1 Betrekken van ervaringsdeskundigen

Voor het slagen van de aanpak is het belangrijk dat deze aansluit bij de behoefte van de laaggeletterde inwoners. Ervaringsdeskundigen weten wat het betekent om onvoldoende te kunnen lezen, schrijven en/of rekenen. Zij hebben al een taaltraject doorlopen en weten hoe je leven hierdoor ten goede verandert. Door deze ervaringen kunnen zij andere mensen die minder goed kunnen lezen, schrijven en rekenen beter bereiken en motiveren om hier iets aan te doen.

Landelijk is er ook aandacht voor de inzet van ervaringsdeskundigen. Bij de Stichting ABC loopt het 'Project duurzame inzet lokale ervaringsdeskundigen laaggeletterdheid'. Almelo is een van de 14 gemeenten die hieraan deelnemen. Hiervoor is bij Avedan één van de 14 Innovatiekamers gerealiseerd met een subsidie uit het project. Vanuit de Innovatiekamer worden nieuwe ervaringsdeskundigen geworven en opgeleid tot taalambassadeur.

Ervaringsdeskundigen kunnen als taalambassadeur worden ingezet voor:

- werving van deelnemers voor taalonderwijs en van andere ervaringsdeskundigen;
- het geven van voorlichting over bewustwording/taboeedoorbreking
- het meedoen in testpanels om communicatie-uitingen leesbaar en toegankelijker te maken
- het meedenken en praten over beleid.

Zij volgen hiervoor op hun interessegebied een cursus die wordt aangeboden door de Stichting ABC.

Bij de werving en de inzet van taalambassadeurs wordt aangesloten bij de leefgebieden waar door hen belemmeringen worden ervaren (zie hoofdstuk 2). Op die manier zijn de leefgebieden vertegenwoordigd binnen de ervaringen van de taalambassadeurs. Zo kunnen laaggeletterde inwoners vanuit verschillende achtergronden zichzelf beter herkennen in de taalambassadeurs, en kunnen deze de laaggeletterde inwoners met hun verschillende achtergronden beter bereiken en vertegenwoordigen.

De eerste taalambassadeurs in Almelo hebben ook meegedacht over dit plan. Gedurende de looptijd van dit plan zullen we hen regelmatig betrekken om met hen te overleggen en te leren van hun ervaringen.

"Omdat het filmpje over mijn rol als taalambassadeur rond ging op social media, spraken veel mensen mij aan. Er zijn nu ook collega's die komen vragen wat ze kunnen doen om beter te leren lezen en schrijven."

Taalambassadeur Almelo

Voor de borging van de inzet van taalambassadeurs voor de komende jaren is inbedding in een bestaande organisatie nodig. Vooralsnog (2021) zijn ze ondergebracht binnen de Innovatiekamer bij het Taalpunt, met subsidie van Stichting ABC. Tussen de 14 Innovatiekamers in het land zullen nog ervaringen en good-practices worden uitgewisseld. Het voorstel is om de taalambassadeurs aan te haken bij het Taalpunt, zoals ook de vrijwillige taalcoaches bij het Taalpunt zijn aangehaakt.

Onderwerp	Planning	Uitvoerende organisatie	Benodigde middelen
Coördinatie inzet taalambassadeurs	vanaf 1-1-2022	Taalpunt	€ 7.500,-
Inzet taalambassadeurs, vrijwilligersvergoeding	vanaf 1-1-2022	Taalpunt	€ 3.500,- (7x €500,-, toe te kennen aan taalambassadeurs als zelf-ontwikkelbudget)

De inzet van de taalambassadeurs wordt gecoördineerd door het Taalpunt en afgestemd in de Stuurgroep van het Taalpunt*

* Deelnemers zijn: ROC van Twente, bibliotheek, Avedan, Stichting Lezen en Schrijven en gemeente

Doel: We hebben een stabiele pool van 7 taalambassadeurs die ieder gemiddeld 10x per jaar in actie komen op hun deelgebied. Hierdoor:

- *wordt aan minimaal 10 groepen voorlichting gegeven*
- *melden minimaal 20 extra mensen zich bij het Taalpunt*
- *wordt 10 maal hun advies ingewonnen om teksten te beoordelen*
- *worden ze 4 maal betrokken om mee te denken over gemeentelijk beleid.*

2022 is een opstartjaar, de hierboven genoemde aantallen zijn streefcijfers. Op basis van de ervaringen in 2022 worden de streefaantallen voor 2023 e.v. aangepast.

Monitor: door Taalpunt

4.1.2 Aanpakken taboe: bewustwording bij de doelgroep en in de samenleving

Voor het vergroten van het bereik hebben we allereerst de doelgroep en de samenleving nodig. Aangezien er vaak sprake is van schaamte en ontkenning en men de mogelijkheden voor taalontwikkeling niet kent is bewustwording bij en informatieverstrekking aan de doelgroep belangrijk. De taalambassadeurs kunnen hier een belangrijke rol vervullen, waarbij ze benadrukken dat:

- *diegene niet de enige is waarvoor taal lastig is;*
- *taal belangrijk is om mee te kunnen doen*
- *er mogelijkheden zijn om beter te leren lezen, schrijven en rekenen*

Voor deze voorlichting zullen de taalambassadeurs waar mogelijk aansluiten bij bestaande activiteiten en groepen.

“Nog steeds haak ik af als er te veel tekst staat. Maar ik zeg dat gewoon en schaam mij er niet voor.”

Taalambassadeur Almelo

Om eraan bij te dragen dat het gebrek aan informatie en daarmee het taboe in de samenleving op dit onderwerp minder wordt zal de gemeente:

- in communicatie-uitingen waar dat toepasselijk is, aangeven dat er veel mensen zijn die moeite hebben met lezen en schrijven; dat het belangrijk is dat daar meer over wordt gesproken en aan wordt gedaan en dat contact opgenomen kan worden met het Taalpunt.
- ook bij andere maatschappelijke organisaties vragen hier regelmatig aandacht aan te schenken, bijvoorbeeld op de website, in filmpjes, op affiches.
- Een jaarlijks terugkerende campagne gericht op het vergroten van de bewustwording in de samenleving van de omvang van laaggeletterdheid, de gevolgen en oplossingen.

Door het Taalpunt is in de Week van Lezen en Schrijven (6-12 september 2021) een campagne gestart, gefinancierd uit hun subsidie in het kader van de Innovatiekamer. Hierop kan door ons volgend jaar worden aangesloten. Herhaling is nodig voor het beklijven van de boodschap. Inzet van afbeeldingen en quotes van de Almelose taalambassadeurs kunnen zorgen voor de lokale herkenbaarheid.

Onderwerp	Planning	Uitvoerende organisatie	Benodigde middelen
Aanpakken taboe in communicatie waar mogelijk	Al opgestart	Gemeente, team communicatie	€ 3.000
Aandacht voor aanpakken taboe door andere organisaties	2022	Gemeente, projectleider laaggeletterdheid	pm
Campagne	2 ^e kwartaal 2022	Gemeente, team communicatie	€ 10.000,-

Doel:

De bekendheid met laaggeletterdheid stijgt; de schaamte bij de doelgroep daalt, door:

- *tenminste 1x per maand wordt een tekst m.b.t. laaggeletterdheid opgenomen op de gemeentepagina in Almelo's Weekblad;*
- *jaarlijks vindt in het 2^e kwartaal een campagne plaats t.b.v. het vergroten van het bereik van mensen die moeite hebben met lezen en schrijven.*

Monitor: team Communicatie houdt deze acties bij.

Indicator voor de stijging van de bekendheid en de daling van de schaamte:

- *het aantal spontane aanmeldingen bij het Taalpunt.*

Monitoring door Taalpunt

4.1.3 Beter signaleren en opvolgen

Over het algemeen is nog onvoldoende bekend onder managers, beleidsmedewerkers en uitvoerend professionals dat laaggeletterdheid vaker voorkomt dan gedacht en dat het (mede) een oorzaak is van allerlei andere sociale problematiek. Bovendien beïnvloedt het in de uitvoering ook de communicatie met deze klanten. Door voorlichting hierover door het Taalpunt en/of de taalambassadeurs zal hieraan meer bekendheid worden gegeven. Daarnaast is voor het signaleren van laaggeletterdheid en het vervolgens het gesprek daarover aangaan, specifieke deskundigheid nodig. Door de Stichting L&S wordt twee maal een training 'Train de trainers' gegeven, zodat we

lokaal capaciteit en deskundigheid hebben om meer uitvoerend professionals die met de doelgroep werken te kunnen trainen.

Intern:

Momenteel hebben verschillende wijkteams al voorlichting gehad over het vóórkomen en de gevolgen van laaggeletterdheid. Zij zijn geïnteresseerd in de deskundigheidsbevordering. Dit gaan we verder uitbreiden naar andere uitvoerende teams met klantcontacten.

- alle uitvoerende teams die klantcontact hebben krijgen voorlichting over de omvang en gevolgen van laaggeletterdheid.
- dezelfde teams krijgen training in het signaleren van laaggeletterdheid, het aangaan van een gesprek hierover met de betreffende inwoner en de mogelijkheden voor doorverwijzing naar passend aanbod.

Voor de borging van de aanpak van laaggeletterdheid is het ook belangrijk dat leidinggevend, managers, projectleiders en beleidsambtenaren op de hoogte zijn van het vóórkomen en de effecten van laaggeletterdheid. Daarom zal ook aan hen deze voorlichting worden aangeboden.

Extern:

Met maatschappelijke partners zal worden besproken of het zinvol is om ook hun uitvoerend medewerkers met mogelijk contact met de doelgroep dergelijke voorlichting te geven en deskundigheidsbevordering te laten volgen (zie ook § 4.3).

Aan de Train de trainerscursussen die door de Stichting Lezen en Schrijven worden gegeven zullen professionals uit verschillende organisaties kunnen deelnemen, te beginnen met mensen binnen de gemeente en evt. de 'Taalsamenwerking'¹⁴, daarna professionals uit andere maatschappelijke organisaties (zie ook § 4.4). Op deze wijze hebben meerdere organisaties de mogelijkheid om (de eigen) medewerkers te trainen en worden de lasten van het geven van de trainingen over verschillende organisaties verdeeld. Meerdere organisaties hebben dan breed de deskundigheid in huis om laaggeletterdheid bij klanten te herkennen, het gesprek erover aan te gaan, hen te motiveren hier wat mee te gaan doen en vervolgens door te verwijzen/ de persoon aan het juiste aanbod te koppelen. Door lokaal de mogelijkheid voor het geven van deze trainingen beschikbaar te hebben kunnen we deze (2-) jaarlijks herhalen, zodat de informatie en deskundigheid actueel blijft en ook beschikbaar komt voor nieuwe medewerkers.

Ook huisartsen en/of hun praktijkondersteuners zouden een belangrijke signalerende rol kunnen vervullen, waarbij we het vervolgaanbod kunnen koppelen aan het thema 'gezondheid'. De gemeente is in gesprek met de huisartsen over een doorvertaling van hun regiovisie naar de gemeente Almelo. In die gesprekken zal ook de signalering van laaggeletterdheid worden meegenomen.

¹⁴ De Taalsamenwerking bestaat uit Avedan, bibliotheek, ROC en de gemeente

Onderwerp	Planning	Uitvoerende organisatie	Benodigde middelen
(Train de trainers)cursus intern/Taalsamenwerking t.b.v. signaleren, motiveren en doorverwijzen laaggeletterden	1 ^e kwartaal 2022	Gemeente, projectleider & Stichting Lezen en Schrijven	€ 50.750
Aandacht bij huisartsen voor laaggeletterdheid	2022	Gemeente, overleggroep huisartsen	€ -

Doel::

- 20 professionals van verschillende organisaties zijn in staat om anderen de training 'signaleren, motiveren en doorverwijzen' te geven (in combinatie met soortgelijke actie in § 4.3);
- In 2022 worden tenminste 3 organisaties bereid gevonden professionals mee te laten doen aan de train de trainerscursus. (in combinatie met de soortgelijke actie in § 4.3);
- Ongeveer 300 professionals worden getraind in het signaleren, bespreekbaar maken, motiveren en doorverwijzen van laaggeletterden (in combinatie met de soortgelijke actie in § 4.3);
- Via huisartsen en/of hun praktijkondersteuner worden mensen bereikt voor wie laaggeletterdheid o.a. invloed heeft op hun gezondheid. Jaarlijks wordt tijdens het overleg met de huisartsen hiervoor opnieuw aandacht gevraagd.

Indicatoren:

- aantal getrainde professionals die de training signaleren en motiveren kunnen geven;
- aantal professionals die de training signaleren en motiveren hebben gekregen;
- aantal groepen die voorlichting hebben gekregen over laaggeletterdheid.

Monitoring: de organisaties geven de aantallen door aan de gemeente.

Intern, specifiek participatie:

Een deel van de doelgroep is te vinden in het uitkeringsbestand van de gemeente. Momenteel wordt tijdens de intake laaggeletterdheid door de werkcoach niet gesignaleerd, of wel gesignaleerd, maar zonder er een vervolg aan te geven (wordt als onderdeel gezien van de capaciteiten van de uitkeringsgerechtigde/ werkzoekende). We gaan in de contacten tussen werkcoach en uitkeringsgerechtigde mogelijke laaggeletterdheid meenemen, omdat we dan een belangrijke, kwetsbare doelgroep direct bereiken. Dit wordt onderdeel van het werkproces. Werkcoaches krijgen de deskundigheidsbevordering voor het signaleren en bespreken van laaggeletterdheid, zoals hierboven genoemd.

Voor de mensen die al een participatiewet uitkering krijgen, biedt CompetenSys data die kunnen worden gebruikt om binnen het bestaande bestand mensen die mogelijk laaggeletterd zijn gericht uit te nodigen voor een voortgangsgesprek met de Wijkcoach. De inzet van de Taalmeter, een instrument van Stichting Lezen en Schrijven voor de indicatie van laaggeletterdheid, zal indien nodig (eventueel in het kader van de tegenprestatie) kunnen worden

"Ik heb altijd gedacht: ik wil mijzelf kunnen redden, ook al begrijp ik nog niet voldoende Nederlands. Ik wilde zonder tolk naar de dokter, de gemeente en de winkel. Ik heb zelf Nederlands geleerd en nu krijg ik nog les via mijn werk. Ik heb veel plezier in het werk dat ik doe. Ik hoop dat andere vrouwen zich ook willen ontwikkelen."

Taalambassadeur Almelo

ingezet. NT1-ers die voldoen aan de Wet Taaleis (ze hebben de basisschool afgerond) maar die desondanks onvoldoende taalvaardig zijn, worden op deze manier ook bereikt. Ook mensen die het inburgeringsdiploma hebben gehaald, maar desondanks onvoldoende taalniveau hebben om te kunnen participeren kunnen op deze manier worden bereikt.

In het kader van de bijstand moeten wij het eventueel niet voldoende beheersen van de Nederlandse taal vaststellen, bijvoorbeeld door inzet van de Taalmeter. Als het resultaat hiervan negatief is dan ontstaat een redelijk vermoeden dat het Nederlands niet voldoende wordt beheerst. De aanvrager/bijstandsgerechtigde heeft dan een inspanningsverplichting om de taal te leren. Als de aanvrager/bijstandsgerechtigde hieraan verwijtbaar niet meewerkt kan dit gevolgen hebben voor de bijstandsuitkering op basis van de Wet Taaleis..

We gaan het beter signaleren bij de intake en het gebruik van CompetenSys als databestand voor het selecteren van mensen die mogelijk laaggeletterd zijn, inpassen in het nieuwe werkproces voor de bijstand, waaraan op dit moment wordt gewerkt. Hierdoor vergroten we de kans op een vervolgtraject gericht op taal bij laaggeletterdheid.

Doel:

Bij alle uitkeringsgerechtigden is het aspect taalvaardigheid aandachtspunt en zo nodig onderdeel van hun traject.

Indicatoren (onder voorbehoud, zie hieronder):

- 100 uitkeringsgerechtigden worden doorverwezen naar het Taalpunt;
- 50-60 van hen krijgen een taaltraject bij het Taalpunt in een groep;
- 20-40 van hen krijgen een taalmaatje;
- 10-20 NT1-uitkeringsgerechtigden stromen in in een taalcursus of Entréopleiding bij het ROC van Twente.

Bovenstaande zijn streefcijfers. In 2022 worden de werkcoaches getraind. Ook voor de extra werkzaamheden van het Taalpunt is ontwikkel- en voorbereidingstijd nodig. Op termijn willen we toewerken naar de bovenstaande aantallen. De aantallen zijn daarom onder voorbehoud. Naar aanleiding van de ervaringen in 2022 volgt mogelijk een nieuwe inschatting.

Monitoring door gemeente, Taalpunt en ROC van Twente

Werkfit

Binnen Werkfit doorlopen uitkeringsgerechtigden een traject van 12 weken: de eerste 6 weken worden 2x in de week allerlei activiteiten en trainingen gedaan om de persoon weer mentaal en fysiek sterker te maken zodat zij/hij met een grotere kans op succes de arbeidsmarkt kan benaderen. Daarna volgen 6 weken waarin diegene werkervaring kan opdoen met behoud van uitkering. Momenteel worden uitkeringsgerechtigden hiervoor aangemeld door de wijk- of de werkcoach, op termijn zal iedereen die in de bijstand komt en niet direct aan het werk kan Werkfit doorlopen. Tijdens de eerste 6 weken zal aandacht zijn voor de signalering van laaggeletterdheid en de motivering om hieraan wat te gaan doen. Twee werkcoaches gaan de training hiervoor volgen. Ook tijdens de periode dat er werkervaring wordt opgedaan kan er nog aandacht zijn voor de mogelijke belemmeringen die een onvoldoende beheersing van de taal opwerpt voor een duurzame terugkeer op de arbeidsmarkt.

Onderwerp	Planning	Uitvoerende organisatie	Benodigde middelen
Opnemen van signaleren laaggeletterdheid + opvolgactie in het werkproces van de intake	Uitwerking in werkproces is opgepakt. Implementatie begin 2022	gemeente	€ -
Laaggeletterdheid in het Werkfitprogramma	2022	Gemeente / Werkplein, 2 werkcoaches	€ -

4.1.4 Het bereik vergroten via werkgevers

Zoals in § 2.1 is aangegeven is het zinvol voor werkgevers om aandacht te besteden aan taalontwikkeling van laaggeletterde werknemers. Mogelijkheden om het bereik van laaggeletterden via de werkgevers te vergroten zijn (naast het wijzen op subsidiemogelijkheden) o.a.:

- voorlichting en deskundigheidsbevordering voor de accountmanagers van het werkplein, zodat zij in hun contacten met werkgevers het belang en de mogelijkheden van taalonderwijs onder de aandacht kunnen brengen en de werkgever kunnen motiveren hierop actie te ondernemen. Dit is inmiddels regionaal al in gang gezet. Voor de continuïteit is het van belang dat dit periodiek wordt herhaald voor nieuwe medewerkers. Lokaal zullen we dit volgen.
- Met behulp van een subsidie vanuit Taal Werkt! (Provincie) worden in Twente werkgevers bezocht en geïnformeerd over het voorkomen en de gevolgen van laaggeletterdheid op de werkvloer. En over de mogelijkheden en voordelen voor werkgevers om hier iets aan te doen. Dit komt overeen met wat de accountmanagers gaan doen. Overlegd zal worden hoe dit aan elkaar geknoopt kan worden.
- voorlichting en deskundigheidsbevordering voor jobcoaches, t.b.v. signaleren van laaggeletterdheid op de werkvloer;
- Sociale Onderneming 'Voor-Z' biedt werkervaringstrajecten van 3-6 maanden aan mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Er is een uitgebreide intake, waarin meer aandacht voor laaggeletterdheid zal worden gegeven. Zij staan open voor het integreren van taalontwikkeling in hun aanbod. Dit zal verder worden uitgewerkt.
- gebruik maken van de communicatiemogelijkheden van het werkplein met werkgevers en werknemers om informatie over laaggeletterdheid en mogelijkheden voor taalontwikkeling te verstrekken. Het gaat om:
 - o de Werkplein-app;
 - o Werkplein-TV;
 - o Twente Portaal;
 - o Website Werkplein Twente.

Met team communicatie en waar nodig/mogelijk met de regiogemeenten zal dit worden opgepakt. Ook de taalambassadeurs kunnen hier een rol in spelen.

Deze en mogelijk andere ideeën worden verder uitgewerkt in het interne Kick-off overleg van het Werkplein Almelo. Regionale afstemming zal worden besproken in het MT Werkplein Twente.

Doel: Jaarlijks het bereik vergroten via instrumenten van het Werkplein

Indicatoren:

- 80-120 deelnemers aan Werkfit per jaar;
- Aantal deelnemers Werkfit die taalaanbod krijgen (o.b.v. ervaringen in 2022 in te schatten voor 2023 e.v.);
- 25 deelnemers Voor-Z per jaar
- Aantal deelnemers Voor-Z die taalaanbod krijgen (o.b.v. ervaringen in 2022 in te schatten voor 2023 e.v.);
- Aantal werkgevers in Almelo dat wordt bezocht door accountmanagers
- Het bereik van:
 - o Werkplein App: 175 Almelse bijstandsgerechtigden die werk zoeken.
 - o Werkplein TV: 1x per 3 weken 5-6.000 werkgevers en werkzoekenden in Twente
 - o Twente portaal: 175 werkgevers in Twente (doel is: 1.000 werkgevers)
 - o Website Werkplein Twente: 3.500 bezoekers per week.

Deze laatste aantallen geven aan hoe groot het bereik is als we informatie over laaggeletterdheid of over mogelijkheden voor taalontwikkeling via Werkplein- kanalen gaan delen.

4.1.5 Zorgen voor voldoende en passend aanbod:

Om maatwerk te kunnen leveren is het essentieel te weten waar de behoefte van de potentiële deelnemer ligt. Dit geldt voor het formele aanbod van ROC van Twente (gefinancierd uit de regionale middelen vanuit de Wet Educatie Beroepsonderwijs, de zogenaamde WEB-middelen) en voor het informele aanbod van Taalpunt en bibliotheek. Bij inzicht in de opleidingsbehoefte van potentiële deelnemers kunnen we optimaal van alle mogelijkheden bij Taalpunt, ROC van Twente en bibliotheek voor Almelse NT1-ers en NT2-ers gebruik maken. Zo kunnen bijvoorbeeld praktijklessen die nu al onderdeel zijn van de inkoopplanning aan laaggeletterden worden aangeboden als 'voortraject' op meer taalonderwijs. Ook kan het gaan om nog te ontwikkelen aanbod op het gebied van onderhoud en nazorg; nieuwe vaardigheden beklijven alleen als ze gebruikt worden. Het gaat dan om aansprekende activiteiten waarbij taal een onderdeel is.

Het Taalpunt gaat de intake aanpassen volgens de methodiek 'Wat wil ik leren' (van Stichting Lezen en Schrijven). In dit verband zal ook de aandacht voor laaggeletterdheid bij de intake in het kader van de participatiewet inzicht geven in de behoeften van de doelgroep.

De Stuurgroep van het Taalpunt zal de behoefte aan opleidingen/cursussen monitoren. Indien nodig en mogelijk kan dit leiden tot een voorstel voor aanvullend of aangepast aanbod.

Doel: we krijgen meer inzicht in de behoeften aan opleidingen / cursussen / activiteiten van de doelgroepen, waardoor we ons aanbod daar beter op kunnen afstemmen.

Indicatoren:

- aantal deelnemers in bestaande cursussen,
- aantal deelnemers in eventueel nieuw opgezette cursussen.

Monitoring: Cijfers aan te leveren door: ROC van Twente, Taalpunt, bibliotheek en evt. andere/nieuwe aanbieders

4.2 Begrijpelijke informatie voor alle inwoners van Almelo.

Het is belangrijk dat alle inwoners de informatie van de gemeente en van de maatschappelijke organisaties die werkzaam zijn in Almelo kunnen begrijpen. Ook de mensen met een lage (digi-)taalvaardigheid die we ondanks onze inspanningen niet bereiken en de mensen die het vereiste taalniveau niet kunnen behalen. Daarom zorgt de gemeente voor toegankelijke en begrijpelijke communicatie.

Voor digitale informatie en diensten geldt dat overheidsorganisaties wettelijk verplicht zijn om deze toegankelijk te publiceren. Dat is vastgelegd in onder meer het Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid en de Wet Digitale Overheid.

Momenteel wordt lokaal de 'Strategische visie digitalisering Sociaal domein' opgesteld. In de ontwikkelingen op dit gebied is aandacht voor het voldoende ondersteunen en faciliteren van laaggeletterdheid, om ook voor hen de gemeentelijke informatie toegankelijk te houden.

Voor de gemeentelijke organisatie betekent dit verder:

- 1 ervoor zorgen dat (standaard) brieven en beschikkingen opgesteld zijn op B1-niveau;
- 2 bij het opstellen van persberichten, nieuwsbrieven en speciale krant-uitgaven rekening houden met inwoners waarvoor taal en rekenen een belemmering is;
- 3 de gemeentelijke website bevat voor iedereen begrijpelijke informatie.

4.2.1 Begrijpelijke brieven en beschikkingen

Begrijpelijk schrijven

In 2017 is er een organisatiebrede campagne geweest waarin aandacht gevraagd is voor betere brieven en e-mails. In die periode zijn collega's van verschillende afdelingen getraind waaronder het voltallige KCC. Als handleiding kwam voor iedereen een Schrijfwijzer met tips, voorbeelden en afspraken beschikbaar. Ook zijn verdeeld over de verschillende afdelingen schrijfcoaches opgeleid. Verder is een groot aantal veelgebruikte standaardbrieven van het KCC herschreven. Juristen binnen de organisatie hebben een specifieke training gevolgd voor het schrijven van leesbare juridische brieven en e-mails.

De schrijfcoaches worden op dit moment niet of nauwelijks meer benaderd door collega's. Bij het KCC komen veel reacties en verzoeken binnen om uitleg als er brieven vanuit de gemeente zijn uitgegaan. Hiervoor is opnieuw aandacht nodig binnen de gemeentelijke organisatie.

We zorgen voor:

- een opfriscursus voor medewerkers die eerder de training hebben gevolgd;
- een trainingstraject voor (nieuwe) medewerkers waarvoor dit gezien hun werkzaamheden zinvol is.
- aandacht in de MT-s voor het belang van begrijpelijke informatie voor alle inwoners.
- periodieke activiteiten waardoor de aandacht voor dit onderwerp blijvend op de agenda staat.

Als je niet goed kunt lezen en schrijven, is het heel moeilijk om alle papieren in te vullen. En om op internet de informatie te begrijpen. Ik wil graag helpen om het voor mezelf en anderen makkelijker te maken. Bijvoorbeeld door in het testpanel brieven en websites na te kijken op moeilijke woorden."

Taalambassadeur Almelo

Begrijpelijke standaard brieven, formulieren en beschikkingen.

Van standaard brieven, formulieren en beschikkingen bestaan sjablonen die vooral zijn ondergebracht in de documentcreatietool Smartcuments. Vanaf oktober aanstaande start het project om Smartdocuments te vervangen door Xential. Deze vervanging zal gefaseerd plaats vinden en de doorlooptijd is afhankelijk van de complexiteit en het aantal sjablonen dat opnieuw moet worden gebouwd. Tijdens dit project worden alle sjablonen herzien en gecontroleerd; dit is ook het moment om te kijken naar het taalniveau dat in de sjablonen wordt gebruikt.

De Werkgroep Documentenbeheer van Uitvoering Sociaal heeft eerder al een basic-opzet gemaakt voor de omzet naar B1-niveau en ongeveer 200 sjablonen hierop gecontroleerd en aangepast. Vooral nog wordt er vanuit gegaan dat voor de aanpassing van de overige sjablonen (ongeveer 300) en de verdere doorontwikkeling in samenspraak met de uitvoerende teams en de doelgroep extra middelen nodig zijn. Het aanpassen van de gemeentelijke documenten is een omvangrijke klus. Met de projectleider van dit traject wordt overlegd of en hoe de vereenvoudiging van het taalgebruik in de documentsjablonen onderdeel kan worden van het conversie-traject.

Gezien de onduidelijkheid over de benodigde tijd om in Xential de sjablonen aan te passen, is het hieronder opgenomen bedrag voor de hiervoor benodigde extra capaciteit een voorlopige inschatting.

Voor Uitvoering Sociaal zal de coördinatie liggen bij de werkgroep Documentenbeheer US. Voor de rest van de organisatie zal de projectleider in samenspraak met de betrokken applicatiebeheerders de coördinatie verzorgen.

4.2.2 Persberichten, nieuwsbrieven en speciale krant-uitgaven

Het team communicatie houdt rekening met het taalgebruik in nieuwsbrieven en speciale edities etc., maar deze worden niet altijd of uitsluitend op B1 niveau opgesteld. De komende periode wordt hier opnieuw naar gekeken, waarbij ook gebruik gemaakt zal worden van de kennis van de taalambassadeurs.

4.2.3 Toegankelijke en begrijpelijke website

Enkele jaren geleden zijn de website en alle applicaties gescand op toegankelijkheid. Ook dit vergt echter continu aandacht.

De website werkt volgens het toptakenprincipe en de teksten worden bewust begrijpelijk opgesteld. Specifieke aandacht is nodig voor verschillende applicaties en portalen op de website. Onder andere de applicaties waarbij inwoners een afspraak kunnen maken of verschillende soorten situaties kunnen melden. Ook kan bekeken worden in hoeverre een voorleesfunctie, videofilmmpjes of een chatfunctie de site toegankelijker kan maken voor de mensen voor wie het niet lukt om voldoende taalvaardig te worden. Op dit moment wordt bijvoorbeeld al nagedacht over het plaatsen van instructiefilmmpjes voor het doen van aanvragen via de website. Een chatfunctie waardoor direct het gezochte resultaat wordt geboden kan bijvoorbeeld een zoektocht waarvoor meerdere keren moet worden doorgeklikt (en alle benodigde informatie daarvoor moet worden doorgelezen) vervangen. In andere gemeenten worden hiervoor pilots gedraaid. Ook bij ons wordt bekeken of dit tot de mogelijkheden behoort.

Het contentmanagementsysteem van de website wordt binnenkort vervangen. Hierbij wordt rekening gehouden met eisen voor de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van de website voor laaggeletterden.

De Stuurgroep Online kan de benodigde afwegingen maken t.b.v. voorstellen op dit gebied.

De

taalambassadeurs kunnen een rol vervullen in de optimalisatie van de gemeentelijke communicatie, door een regelmatige screening van de aangepaste documenten, nieuwsuitingen en website. Zij kijken met de ogen van de doelgroep en kunnen daardoor belangrijke input leveren. Hierdoor kunnen de puntjes op de i worden gezet en blijft iedereen alert.

In de Bibliotheek is een Informatiepunt Digitale Overheid. Daarin wordt samengewerkt met Stichting Almelo Sociaal die inwoners met vrijwilligers helpt om formulieren in te vullen.

Met de maatschappelijke organisaties die werkzaam zijn in Almelo wordt indien nodig het gesprek gevoerd over de toegankelijkheid van hun informatieverstrekking en communicatie.

Onderwerp	Planning	Uitvoerende organisatie	Benodigde middelen
Opfriscursus en trainingstraject	2022 en 2024	Lo van Eck	€ 71.000,-
Aanpassen gemeentelijke sjablonen naar B1-niveau	2022-2025	gemeentebreed	€ 56.000,-

Doel: de communicatie van de gemeente met de inwoners van Almelo is begrijpelijk voor iedereen.

Indicatoren:

- *door de hele organisatie zijn schrijfcoaches beschikbaar om collega's waar nodig te helpen met begrijpelijk schrijven voor inwoners;*
- *de taalambassadeurs zullen 2x per jaar (op initiatief van de gemeente):*
 - o *de leesbaarheid van een aantal brieven/formulieren controleren;*
 - o *de begrijpelijkheid van teksten op de website checken;*
 - o *een aantal aanvraagprocessen via de website doorlopen om de gebruikersvriendelijkheid ervan te testen.*

4.3 Specifiek voor kinderen en jongeren: preventie van laaggeletterdheid

4.3.1 Jonge kinderen

Hier ligt een stevige link met ander gemeentelijk beleid, namelijk Kansrijke Start, Het Jonge Kind, Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) en Onderwijsachterstandsbeleid (OAB).

Zoals we al hebben gezien in § 2.3 zijn de eerste levensjaren van een kind van groot belang voor de (taal)ontwikkeling van het jonge kind en de beheersing van basisvaardigheden op latere leeftijd.

Ouders spelen hierin een cruciale rol. De acties ten behoeve van de preventie van laaggeletterdheid zijn daarom, naast gericht op het kind zelf, met name ook gericht op het zo vroeg mogelijk (het liefst al tijdens de zwangerschap) signaleren van laaggeletterdheid bij (aankomende) ouders, met hen hierover in gesprek gaan en een passend aanbod beschikbaar te hebben. Daarmee dragen we bij aan de effectiviteit voor het kind van al lopende programma's zoals VVE en Bibliotheek op School. De betreffende organisaties zijn bereid mee te werken aan de preventie van laaggeletterdheid, maar vragen om dit, met aandacht voor de belastbaarheid van de medewerkers, gefaseerd door te voeren.

Kansrijke Start

Een taalrijke thuisomgeving vanaf de geboorte van het kind is van essentieel belang voor de taalontwikkeling. Binnen Kansrijke Start werken kraamzorg, verloskundigen, de jeugdgezondheidszorg, Jonge Moederwerk van Avedan, het medisch maatschappelijk werk van ZGT en de gemeente intensief samen. Hier liggen mogelijkheden om laaggeletterdheid bij ouders te signaleren en ouders indien nodig vanuit het belang van het kind te motiveren om in de omgeving van het kind meer met taal te doen en hen hierbij indien gewenst te ondersteunen. De mogelijkheden hiertoe worden met hen besproken.

Binnen Kansrijke Start wordt nu ervaring opgedaan met een brede intake door een praktijkondersteuner verloskundigen. We gaan bespreken of het signaleren van en doorverwijzen bij laaggeletterdheid hiervan ook een onderdeel kan gaan uitmaken. We beschouwen dit dan als een pilot voor eventuele verdere uitrol hiervan bij een positieve evaluatie.

Binnen het Jonge Moederwerk van Avedan worden jonge moeders o.a. gestimuleerd om een startkwalificatie te halen. Het is belangrijk dat ook taalontwikkeling (zowel van de jonge moeder als van haar kind) hierbij een punt van aandacht is. Als een aanvulling op deze begeleiding en ter motivatie van de jonge moeders zullen onze taalambassadeurs aan hen voorlichting geven over het belang van taalvaardigheid van moeder en kind.

Met JGZ wordt de mogelijkheid besproken om een pilot te starten om op een consultatiebureau laaggeletterdheid bij ouders te signaleren en hierover het gesprek aan te gaan. (zie verder § 4.4)

Het Jonge Kind en VVE

Bij VVE en in het onderwijs is de doorlopende leerlijn en ouderbetrokkenheid een belangrijk aandachtspunt (zie ook het leefgebied gezin in § 2.2). Dit is al onderdeel van samenwerkingsafspraken tussen gemeente, kinderopvang en basisonderwijs, maar kan nog verder worden geïntensiveerd.

Medio 2021 zijn de Resultaatafspraken VVE vastgesteld. Afspraken over ouderbetrokkenheid maken hier onderdeel van uit. Deze resultaatafspraken worden eerst in een pilot getest. Op basis van de bevindingen uit de pilot zal in de tweede helft van 2022 een Convenant Resultaatafspraken VVE worden afgesloten.

Binnen 'Het Jonge Kind' is tijdelijke extra inzet van een jeugdverpleegkundige gerealiseerd, waarmee we in de periode 2021-2022 meer doelgroeppetters met een taalachterstand via een VVE-aanbod willen bereiken.

Bij een VVE-indicatie wordt van ouders gevraagd om in de thuissituatie meer aandacht te geven aan de taalontwikkeling van het kind. Hiervoor wordt het programma VVE-thuis uitgevoerd door Avedan. We gaan bekijken in hoeverre een andere mogelijkheid om ouders hierbij te ondersteunen, de cursus 'Voor jou en je kind' hierop een aanvulling kan zijn. 'Voor jou en je kind' is een cursus voor ouders van peuters, kleuters en kinderen op de basisschool, die een steuntje in de rug nodig hebben om de (taal)ontwikkeling van hun kind te stimuleren. De themaboekjes voor ouders met kinderen van 2-5 jaar gaan over onderwerpen die aansluiten bij voor- en vroegschoolse educatie (bv. het weer, eten, knutselen). De themaboekjes voor ouders met kinderen van 6-12 jaar hebben schoolthema's (bv. helpen met huiswerk, het voeren van 10-minutengesprekken met de leerkracht, schoolvakken).

Deze cursus wordt gegeven door vrijwilligers die hiertoe worden opgeleid door de Stichting Lezen & Schrijven. Het cursusmateriaal wordt gratis beschikbaar gesteld door deze stichting.

Onderwerp	Planning	Uitvoerende organisatie	Benodigde middelen
(Train de trainers)cursus. signaleren, motiveren en doorverwijzen laaggeletterden voor Kansrijke Start en Jonge Kind	Vanaf 2022	Stichting Lezen en schrijven en organisaties van Kansrijke Start en Jonge Kind	€ 40.750,-
Extra tijd voor brede intake incl. laaggeletterdheid door praktijkondersteuner verloskundigen	Vanaf 2023. Afhankelijk van evaluatie huidige pilot	verloskundigenpraktijk	vanaf 2023
Cursus 'Voor jou en je kind' voor ouders van (VVE-) doelgroepkinderen en laaggeletterde ouders	Training vrijwilligers eerste helft 2022. Start cursussen vanaf najaar 2022	Stichting L& S: training vrijwilligers en cursusmateriaal: Taalpunt: coördinatie vrijwilligers:	€ - € 7.500,-
Voorlichting voor Jonge Moeders	Vanaf 2022	Taalambassadeurs Taalpunt	€ -

Met de Stuurgroep Jonge Kind en de Werkgroep Jonge kind zal in de komende periode worden uitgewerkt hoe verder gefaciliteerd/gestimuleerd kan worden dat, in het belang van de ontwikkeling van het kind:

- laaggeletterdheid bij ouders signaleerd wordt;
- hieraan een vervolg gegeven wordt;
- kinderen opgroeien in een taalrijke omgeving;

Integrale KindCentra's (IKC's)

De kinderopvangorganisaties en basisscholen in Almelo werken samen binnen 11 IKC's. We zullen in onze contacten met de IKC's het signaleren en bereiken van laaggeletterde ouders en de mogelijkheden voor ondersteuning op taalgebied ten behoeve van de taalontwikkeling van het kind meenemen. Elk IKC kan dit in zijn jaarplanning meenemen als onderdeel van het vergroten van de ouderbetrokkenheid.

De partners in het IKC kennen de ouders goed en weten hoe ze deze kunnen bereiken. Dit kan in samenwerking tussen het IKC en de partners in het Taalpunt.

Als voorbeeld kan dienen de pilot die in 2019 door IKC Windmolenbroek i.s.m. het ROC van Twente is gerealiseerd: taallessen voor ouders in de wijk, inclusief kinderopvang. Het zelfvertrouwen van ouders is toegenomen en de toets-resultaten waren goed. Dit soort initiatieven kunnen vervolgens door Taalpunt, ROC van Twente en IKC's verder uitgewerkt worden. De verwachting is wel dat hiervoor extra middelen nodig zijn. Mogelijk komt dit in aanmerking voor subsidie.

Doel:

- 20 professionals van verschillende organisaties zijn in staat om anderen de training 'signaleren, motiveren en doorverwijzen' te geven (zie doelen § 4.1, bladzijde 23);
- waar nodig ouders ondersteunen om een taalrijke leefomgeving voor hun kinderen te realiseren.

Indicator:

- Aantal VVE-Thuis trajecten;
- Aantal deelnemers aan de cursus 'Voor jou en je Kind';
- Aantal ouders die door praktijkondersteuner verloskundigen worden doorverwezen naar het Taalpunt;
- Aantal Jonge Moeders dat een camouflagetraject en/of een taaltraject doorloopt.

Monitor door het Taalpunt

4.3.2 De Bibliotheek op School

De bibliotheek werkt zowel in de voorschool, de basisschool als het voortgezet onderwijs op verschillende manieren aan leesbevordering. Een voorbeeld hiervan is Boekstart en de Bibliotheek op School (BoS), dat op een aantal locaties op respectievelijk de kinderopvang en het basisonderwijs loopt (zie bijlage 5 voor meer informatie hierover en over andere lees-bevorderende projecten van de bibliotheek).

'Uit onderzoek naar de effecten van de aanpak van de Bibliotheek op School blijkt dat het landelijke leesbevorderingsprogramma effectief is in de strijd tegen laaggeletterdheid. Kinderen op scholen die de aanpak volgen, lezen meer en hebben een betere leesvaardigheid dan kinderen op scholen waar geen speciale aandacht is voor de boekencollectie. Zo scoren de leerlingen op scholen die deelnemen aan de Bibliotheek op School significant hoger op begrijpend lezen dan leerlingen op andere scholen.'¹⁵

Bibliotheek op School zal naar meer locaties worden uitgebreid en zodanig ingericht dat kinderen het boek dat ze op school lenen, mee naar huis kunnen nemen zodat ze niet hoeven te wachten op het volgende leesuurkje op school.

Met de huidige 19 aangesloten locaties worden 3676 leerlingen bereikt. Met de al opgestarte uitbreiding met extra 3 locaties (met behulp van subsidie uit de Gelijke Kansen Alliantie) komen daar nog 564 leerlingen bij. Als we op de resterende 5 scholen ook Bibliotheek op School realiseren worden daar nog eens 1418 leerlingen aan toegevoegd.

Onderwerp	Planning	Uitvoerende organisatie	Benodigde middelen
Uitbreiding BoS met 3 locatie m.b.v. subsidie Gelijke Kansen Alliantie	Al opgestart	Bibliotheek, betreffende schoollocaties	Evt. structureel vanaf 2023: € 23.500,-
Uitbreiding BoS met resterende 5 locaties	In schooljaar 2022-2023	Bibliotheek, betreffende schoollocaties	Opstartkosten: 149.000,- (deels in te zetten in 2023) Structureel € 43.500,-

Doel: de leesvaardigheid en het leesplezier bij zoveel mogelijk basisschoolleerlingen bevorderen.

Indicatoren:

- De effecten van BoS worden gemonitord door de bibliotheek.

¹⁵ <https://www.bibliotheekinzicht.nl/maatschappelijke-functies/samenwerking-tussen-bibliotheek-en-basisschool>

4.3.3 Het onderwijs

Het voorkomen van laaggeletterdheid door goed taalonderwijs op basisscholen en onderhoud van leesvaardigheid en leesplezier op het voortgezet onderwijs is in eerste instantie een zaak voor het onderwijs zelf en eventueel de Onderwijsinspectie. Uit onderzoek blijkt dat naast ouderbetrokkenheid ook de volgende aspecten van grote invloed zijn op de leervorderingen van leerlingen:

- de kwaliteit van de leerkracht;
- extra begeleiding/tutoring bij achterstand;
- een 'verbetercultuur' op school.

Daarnaast kan schoolverzuim een signaal van onderliggende problematiek en oorzaak van achterstand zijn.

We zien een neerwaartse spiraal in de lees- en schrijfvaardigheid van onze jongeren. Dit is onacceptabel, gezien de grote gevolgen voor het individu en de samenleving. We verwachten van het onderwijs dat zij extra inzetten op taalvaardigheden van de leerlingen en op het behoud van leesplezier en leesmotivatie.

Scholen zetten hier al op verschillende manieren op in, o.a.:

- Er zijn al enkele leescoördinatoren die deelnemen aan de voorlichting over laaggeletterdheid.
- Het Zonecollege gaat 1x per maand met de brugklas van het Vmbo langs bij de bibliotheek voor het lenen en retourneren van boeken.
- De scholen voor speciaal onderwijs beginnen de dag standaard met ½ uur lezen.
- Op een locatie van het speciaal onderwijs (buiten Almelo) is een speciale leesomgeving gecreëerd en ingericht als woonkamer.
- De bibliotheek is in gesprek met een school voor Vmbo over de start van Bibliotheek op School VO.

De schoolbesturen hebben positief gereageerd op een conceptversie van dit plan. Ze onderschrijven het belang van zo vroeg mogelijke signalering van laaggeletterde ouders en hen zo nodig te ondersteunen bij het creëren van een thuisomgeving die stimulerend is voor de (taal-)ontwikkeling van het kind.

We pakken hun suggestie op om een klankbordgroep laaggeletterdheid te formeren bestaande uit ambassadeurs vanuit de scholen. Op die manier kunnen we samen:

- inventariseren wat er al gebeurt op de scholen,
- kennis hierover uitwisselen;
- maatregelen op elkaar afstemmen zodat ze elkaar versterken en ook op de lange termijn effectief zijn;
- nieuwe initiatieven ontwikkelen.

De eerder genoemde deskundigheidsbevordering van professionals op het gebied van het signaleren van laaggeletterdheid en het motiveren en ondersteunen van ouders om hier (in het belang van hun kind) iets aan te doen (bijvoorbeeld d.m.v. een cursus 'Voor mij en mijn kind') staat uiteraard ook open voor de scholen. Ook andere onderdelen van dit plan kunnen zinvol ingezet worden op de scholen, zoals bijvoorbeeld voorlichting door taalambassadeurs tijdens ouderavonden.

Daarnaast biedt mogelijk de samenvoeging van het praktijkgericht Vmbo op één locatie een kans om voor alle Vmbo-leerlingen een voorziening en activiteiten te creëren voor leesbevordering.

Op deze wijze gaan we samen met het onderwijs concrete plannen maken hoe we de cirkel van laaggeletterdheid kunnen doorbreken.

Gezien het grote belang van de preventie van laaggeletterdheid zullen mogelijkheden hiertoe binnen bestaand overleg met het onderwijs (OOGO) worden geagendeerd.

Doel: het terugdringen van het aantal basisschoolleerlingen en het aantal leerlingen van het voortgezet onderwijs dat de school verlaat met voor de leeftijd onvoldoende taalvaardigheden.

Indicator:

- *het gemiddelde van de Almelose schoolresultaten in vergelijking met landelijke resultaten (=onderdeel van de monitor van Bibliotheek op School)*
- *evt. aan te vullen met monitormogelijkheden van de scholen.*

4.3.4 Jongeren

Een voldoende woordenschat is een voorwaarde om jezelf, jouw talenten en ambities en de wereld om je heen te benoemen en te begrijpen. Voor de algehele ontwikkeling van jongeren is taal daarom van essentieel belang.

Voor jongeren schakelen we voor het bereik van de doelgroep professionals in die al contact hebben met de jongeren. Vaak betekent dit dat zij aanwezig zijn in de vrije tijd van de jongeren. Daarnaast zoeken we hierin de samenwerking met de scholen voor voortgezet onderwijs. De ambassadeurs vanuit de scholen, die in de vorige paragraaf zijn genoemd, kunnen hierbij een rol spelen.

Ook voor jongeren geldt dat het belangrijk is om het taboe te doorbreken. Bij hen is er ook schaamte over het onvoldoende taalvaardig zijn en wordt dit verborgen, of afgedaan als niet belangrijk.

Voor zowel scholen als jongerenwerk ligt hier een belangrijke taak en mogelijkheid om hierin een verschil te maken. Jongerenwerkers zullen worden meegenomen in de voorlichting en deskundigheidsbevordering m.b.t. laaggeletterdheid. Ook scholen zullen hiervoor worden benaderd.

Voor de toeleiding en in het aanbod is een aparte aanpak nodig. Voor de toeleiding is het van belang dat er korte lijntjes zijn tussen jongerenwerk, onderwijs en RMC, zodat er zo weinig mogelijk jongeren buiten beeld raken. In het aanbod sluiten we zoveel mogelijk aan bij de interessegebieden van de jongeren; muziek maken, sporten, gamen, vloggen, etc. kunnen activiteiten zijn waarin taal vervlochten wordt (zgn. 'camouflage-aanbod'). Kunstwerk en Studio 15 bereiken al jongeren met dergelijke activiteiten. Met hen bespreken we de mogelijkheden om taal aan het huidige aanbod te koppelen. Belangrijk is dat voor jongeren na het afronden van het 'camouflage-aanbod' een aantrekkelijk vervolgaanbod beschikbaar is.

Met de partners bespreken we de mogelijkheid om bijvoorbeeld door de inzet van een afstudeerder (toegepaste psychologie) het effect van camouflage-aanbod en vervolgaanbod op de jongeren te monitoren. Niet alleen op toegenomen taalvaardigheid, maar ook op zelfvertrouwen en zelfbewustzijn, toekomstplannen etc.

Met behulp van subsidie van de provincie (Taal Werkt!) is de afgelopen periode het project Gezond in je Wijk (een samenwerking tussen Avedan, bibliotheek, Heracles en ROC van Twente) uitgevoerd (zie ook § 4.5). Het is gericht op gezondheid, activiteit, ontwikkeling van taalvaardigheid en zelfvertrouwen. Een dergelijk project kan ook zinvol zijn voor jongeren¹⁶. Met de betrokken partners zullen de mogelijkheden worden bekeken dit project te continueren voor volwassenen en op te starten voor jongeren (inclusief de mogelijkheden om dergelijke projecten te financieren).

Doel: jongeren die moeite hebben met taal d.m.v. camouflage-aanbod te ondersteunen en activeren en hen te motiveren om deel te nemen aan een vervolg, zodat zij zich verder kunnen ontwikkelen. Indicatoren worden nader gespecificeerd wanneer het project verder beschreven is.

We stellen een aparte werkgroep in om de mogelijkheden verder uit te werken. Aangrijpingspunten zijn bijvoorbeeld:

- de samenvoeging van al het beroepsgerichte Vmbo-onderwijs in één gebouw;
- aanhaken bij de Twentse Belofte 5 voor het voorkomen van voortijdig schoolverlaten;
- Gezond in je Wijk voor jongeren;
- aanhaken bij Kunstwerk, Studio 15 of andere cultuur- en welzijnsactiviteiten voor jongeren;
- faciliteren van professionals voor het signaleren en motiveren van jongeren die moeite hebben met lezen en/of schrijven.

4.4 Verder uit te werken mogelijkheden voor pilots

Onderstaande zijn ideeën voor pilots die tijdens het schrijven van dit plan en de uitwisseling hierover met betrokken beleidsmedewerkers en professionals zijn ontstaan. Ze moeten nog verder worden uitgewerkt en op haalbaarheid en betaalbaarheid worden onderzocht. Als het zinvolle initiatieven blijken te zijn waarvoor financiering (zo mogelijk(deels) extern) gevonden kan worden zullen ze apart aan college danwel raad ter besluitvorming worden voorgelegd.

Gezond in je wijk volwassenen

De mogelijkheden onderzoeken om het project 'Gezond in je wijk' (gesubsidieerd vanuit het 'Taal Werkt!' - programma van de provincie) te continueren en over meer wijken uit te rollen. Dit project richt zich naast gezondheid ook op taalontwikkeling en zelfvertrouwen. Het is een samenwerking tussen Avedan, Bibliotheek, Heracles en ROC van Twente. Taal Werkt! zal door de provincie worden voortgezet, maar nieuwe aanvragen kunnen pas begin 2022 worden in gediend. De subsidievoorwaarden zijn nog niet bekend.

Doel: het vergroten van zelfredzaamheid en basisvaardigheden van volwassenen en hen motiveren voor een vervolgtraject.

¹⁶ In Enschede wordt dit al 5 jaar met succes uitgevoerd.

Gezond in je wijk jongeren

In eerste instantie met dezelfde samenwerkingspartners bekijken of we een project als Gezond in je wijk (maar dan met een andere naam) kunnen starten voor jongeren. Mogelijke locatie het stadion van Heracles. Mogelijke opzet: jongeren komen gedurende 13 weken 2x per week een aantal uur naar het stadion en krijgen daar verschillende activiteiten, educatief en ontspannend, gericht op het vergroten van zelfvertrouwen, opdoen van basisvaardigheden en uitzoeken wat de eigen Samen met de doorverwijzende professional en de jongere wordt gedurende het traject een doel opgesteld en een vervolgetraject gepland. In Enschede lopen deze trajecten al 5 jaar en worden gefinancierd vanuit de WEB-middelen. Bekeken zal worden of dit voor Almelo ook mogelijk is.

Doel: het vergroten van zelfvertrouwen en zelfbewustzijn van jongeren, het opdoen van basisvaardigheden en uitzoeken wat de eigen mogelijkheden zijn voor een vervolgetraject

Signaleren op het consultatiebureau

Op het consultatiebureau komen praktisch alle ouders met jonge kinderen. Met in eerste instantie de JGZ en de bibliotheek wordt bekeken of we in één van de consultatiebureaus een pilot kunnen starten om ouders die moeite hebben met taal te signaleren en te motiveren om en ondersteunen bij het zorgen voor een taalrijke thuisomgeving voor het kind. Hieraan kunnen mogelijkheden als Boekstart of Boekenpret worden gekoppeld en evt. aanwezigheid op locatie van baby-/peuterboekjes en een vrijwilliger-leesconsulent. Eventueel op te volgen door ondersteuning thuis vanuit de Voorleesexpres of een aanbod als 'Voor jou en je Kind' voor ouders van kinderen vanaf 2 jaar.

Doel: taalproblemen bij ouders van jonge kinderen signaleren zodat zij zo vroeg mogelijk kunnen worden ondersteund ten behoeve van de taalontwikkeling van hun kind.

“Vroeger kon ik niet goed lezen en schrijven. Nu heb ik alleen nog moeite met de spelling, daarom krijg ik een taalmaatje. Ik vond het toen heel vervelend en schaamde mij er voor, ik was nog jong en wilde zelfstandig worden. Daarom vind ik het belangrijk om jongeren te vertellen waarom lezen en schrijven belangrijk is. En ik wil dat ook andere ouders vertellen. Als zij kunnen lezen en schrijven, kunnen ze ook hun kinderen helpen met schoolwerk.”

Taalambassadeur Almelo

Taallessen in de wijk voor ouders

Als meer professionals de training signaleren en motiveren hebben gevolgd zal door pedagogisch medewerkers in de kinderopvang, JGZ-medewerkers in het consultatiebureau, scholen/schoolgericht maatschappelijk werk, begeleiders Jonge Moeders en verloskundigen vaker laaggeletterdheid bij (jonge) ouders worden gesignaleerd. Voor hen worden taallessen, of aansprekende activiteiten waarin taal kan worden ingebed (camouflagecursussen) aangeboden in de wijk. Door kleinschaligheid dicht bij huis kan ingespeeld worden op de vraag van de betreffende ouders.

Doel: het bereik vergroten van NT1 en NT2 ouders in de wijk.

4.5 Het uitvoeren en borgen van de aanpak van laaggeletterdheid

De voorgestelde aanpak van laaggeletterdheid bestrijkt verschillende beleidsterreinen en vergt de samenwerking met veel maatschappelijke partners uit verschillende sectoren.

In de voorgaande paragrafen is aangegeven dat we onderdelen van het plan in verschillende werk-/stuurgroepen samen met betrokkenen verder uitwerken en zorgen voor uitvoering daarvan. Een projectleider zal zorgen voor verbinding en samenwerking, voor de opstart van de verschillende acties, voor voortgang en samenhang hierin, voor de verdere uitwerking van de pilots en voor de voorbereiding van eventueel benodigde besluitvorming. En voor de opzet en uitvoering van de monitoring van de resultaten.

Onderwerp	Planning	Uitvoerende organisatie	Benodigde middelen
Zorgen voor uitvoeren van de actiepunten	vanaf 1-1-2022	Gemeente, projectleider laaggeletterdheid	€ 65.000,-

Het in dit plan beschreven beleid dient geborgd te worden. Hiervoor is structureel beleidscapaciteit opgenomen in de begroting van dit plan. We maken laaggeletterdheid tot een integraal onderdeel van beleid op alle terreinen binnen het sociaal domein. Dit betekent dat in de communicatie over en in het kader van dit beleid rekening wordt gehouden met het taalniveau waarin dit gebeurt en dat de doelgroep laaggeletterden indien van toepassing expliciet aandacht krijgt binnen het beleidsterrein.

In beleidsplannen participatie, onderwijs, welzijn, sport, zorg, gezondheid, schuldhulpverlening besteden we aandacht aan laaggeletterdheid, het signaleren ervan, doorverwijzing naar en evt. financiering van trajecten (bv bij participatie). Voor een check op de praktische haalbaarheid en aansluiting bij de behoeften van de doelgroep kunnen de taalambassadeurs worden ingezet.

Het aanpassen van de schrijfstijl in de externe communicatie en het integreren in de verschillende beleidsterreinen zal gedurende de looptijd van het uitvoeringsplan steeds aandacht vragen. Daarna evalueren we of de aandacht voor laaggeletterdheid voldoende in de gemeentelijke organisatie is ingebed.

Omdat laaggeletterdheid een integrale aanpak nodig heeft slaagt deze alleen als alle collega's en hun leidinggevenden nut en noodzaak hiervan inzien.

De overall sturing op de aanpak laaggeletterdheid wordt opgepakt binnen de Stuurgroep Sociaal Domein.

Hoofdstuk 5 Financiën, monitoring en begroting

5.1 Financiën

In de afgelopen jaren zijn al verschillende voorzieningen/activiteiten opgezet die verband houden met de aanpak van laaggeletterdheid. Deze zijn gefinancierd uit gemeentelijke OAB-middelen (bv. Bibliotheek op School), de regionale Webmiddelen (het formele taalaanbod van het ROC van Twente), verschillende subsidies (bv. het aanbod digitale cursussen van de bibliotheek, het project 'Gezond in je wijk').

We blijven ook komende jaren nog zoveel mogelijk gebruik maken van deze gelden en subsidies. De gemeentelijke en regionale OAB en WEB middelen zijn echter grotendeels al bestemd.

Daarnaast komen soms incidentele middelen beschikbaar die o.a. ingezet kunnen worden voor de aanpak of het voorkomen van laaggeletterdheid. Zo heeft bijvoorbeeld de rijksoverheid recentelijk nog 8,5 miljard euro beschikbaar gesteld voor scholen voor het wegwerken van Onderwijsachterstanden die samenhangen met Corona.

Waar mogelijk maken we gebruik van bestaande capaciteit en middelen om de acties in dit plan te kunnen realiseren. Een aantal acties (de pilots in § 4.4) hangen af van de mogelijkheid om hiervoor subsidie aan te vragen. De eerstvolgende mogelijkheid om een aanvraag in te dienen is 1 januari 2022.

Door het onderwerp breder onder de aandacht te brengen en meer samen te werken gaan we winst behalen. De noodzaak van extra inzet kan ontstaan door ons eigen succes. Er kunnen wachtlijsten ontstaan voor preventieve of educatieve activiteiten. Ook kan het intensiveren van samenwerking en het opdoen van ervaring leiden tot ideeën voor waardevolle projecten waar eerder nog niet aan is gedacht.

We zullen daarom telkens medio het lopende jaar bekijken of het nodig is aanvullingen op het actieplan voor te leggen aan het gemeentebestuur.

5.1.1 Gemeentelijke en regionale middelen

Regionale Web-middelen

Deze middelen lopen via de centrumgemeente Enschede. De WEB-middelen 2021 zijn geheel besteed aan de inkoop van educatietrajecten bij het ROC van Twente.

Decentralisatie-uitkering laaggeletterdheid

Deze middelen lopen eveneens via de centrumgemeente. De voor Twente beschikbare decentralisatie-uitkering 2021 ad € 167.277,- is deels verdeeld over de subregio's, geoormerkt voor de versterking van de Taalhuizen in Twente (naar rato verdeelsleutel WEB) (naast de dekking van beleidsondersteuning en verantwoording door de centrumgemeente en het regionaal uitvoeringsbudget voor o.m. expertise, resultaatmeting en PR). Voor 2022 wordt ongeveer hetzelfde budget verwacht. Voor de gemeente Almelo betekent dit naar schatting ongeveer € 20.000,-. Dit zal worden gebruikt voor de dekking van een deel van de kosten voor het versterken van het Taalpunt Almelo in het kader van dit plan.

Budget Onderwijs Achterstanden Beleid

Uit het gemeentelijk budget voor onderwijsachterstanden wordt Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) bekostigd.

5.1.2 Subsidies specifiek voor aanpak laaggeletterdheid

Tel mee met Taal biedt jaarlijks subsidie voor activiteiten die zijn gericht op het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid. De subsidieregeling Tel mee met Taal loopt van 2021 tot 2024. Organisaties als scholen, bibliotheken en werkgevers kunnen subsidie aanvragen voor het verminderen en voorkomen van laaggeletterdheid. Voor 2021 is geen subsidie meer beschikbaar. Aanvragen voor 2022 kunnen worden ingediend vanaf januari 2022.

Subsidie is beschikbaar voor:

- Laaggeletterde werknemers: subsidie voor werkgevers om (digitaal) laaggeletterde werknemers scholing aan te bieden.
- Laaggeletterde ouders: subsidie voor activiteiten die betrekking hebben op het bevorderen van een educatief thuismilieu, educatief partnerschap tussen ouders en school en het verbeteren van (digitale) geletterdheid van ouders.
- Praktijkgerichte experimenten: subsidie voor praktijkgerichte experimenten die zijn gericht op het beter bereiken van laaggeletterde personen en toeleiden naar cursussen gericht op taalvaardigheden, rekenvaardigheden of digitale vaardigheden. Of subsidie voor praktijkgerichte experimenten, gericht op het verbeteren van de kwaliteit van cursussen voor deze doelgroep.

Categorie	Totaal beschikbaar in 2022*	Min. bedrag per subsidie-aanvraag	Max. bedrag per subsidie-aanvraag	Max. bedrag per cursist	Vergoed tot
Experimenten	€ 625.000	€ 25.000	€ 125.000	n.v.t.	80%
Werknemers	€ 2,9 mln	n.v.t.	€ 125.000	€ 1.500	67%
Ouders	€ 1,3 mln	n.v.t.	€ 125.000	€ 600	67%

*Bron: <https://www.dus-i.nl/subsidies/tel-mee-met-taal>

De provincie Overijssel is voornemens om 1,76 miljoen extra uit te trekken voor de bestrijding van laaggeletterdheid. Dit voorstel is opgenomen in de Perspectiefnota waarover Provinciale Staten in november a.s. zal beslissen.

Het provinciebestuur wil de komende jaren werk maken van het verbeteren van basisvaardigheden als lezen, schrijven en rekenen. Het bedrag wordt verdeeld over de jaren 2022-2024. Hiervan zal 30% worden ingezet voor de continuering van Taal Werkt!; 40% voor innovatieve projecten in gemeenten en 30% voor projecten met werkgevers, communicatie, netwerkversterking en kennisdeling.

De voorwaarden zijn nog niet uitgewerkt. De provincie gaat hierover in het najaar in gesprek met de gemeenten.

Gesubsidieerde landelijk werkende organisaties

Er zijn verschillende landelijk werkende organisaties op het gebied van de aanpak van laaggeletterdheid die subsidie krijgen van de rijksoverheid (bijvoorbeeld Stichting Lezen en Schrijven, Stichting ABC). Wij maken bij de uitvoering van dit plan optimaal gebruik van de diensten van deze organisaties.

5.1.3 Subsidies die ook inzetbaar zijn voor laaggeletterdheid

Gelijke Kansen Alliantie

Deze subsidie is aangevraagd door een van de schoolbesturen. In overleg met betrokken organisaties maken we van deze subsidie gebruik om de Bibliotheek op School verder uit te breiden. Deze subsidie kunnen we met name gebruiken voor de incidentele implementatiekosten voor de uitbreiding naar meer locaties. Scholen betalen vanuit hun budget voor onderwijsachterstanden €3,50 per leerling. De overige structurele kosten van de uitbreiding zijn meegenomen in de begroting voor dit plan.

Op het gebied van werk/participatie zijn voor werkgevers allerlei subsidies mogelijk. Deze kunnen een stimulerende rol spelen om werkgevers te motiveren aan de slag te gaan met taal op de werkvloer. In onze contacten met werkgevers zullen wij hen wijzen op deze mogelijkheden.

Overige mogelijkheden

Er zijn meer subsidies waar we mogelijk gebruik van zouden kunnen maken. Zo is er bijvoorbeeld het FNO, vermogensfonds voor gezondheid, kwaliteit van leven en toekomstperspectief. FNO zet zich in voor mensen in een kwetsbare situatie en wil de kansen vergroten van mensen in een achterstandssituatie, met een beperking, chronische aandoening of psychische kwetsbaarheid om naar wens en vermogen aan de maatschappij mee te doen. Van dit soort opties zullen we zo mogelijk gebruik maken.

5.2. Monitoring

We gaan het bereik en het effect van de maatregelen monitoren door middel van de doelen en indicatoren die per paragraaf zijn aangegeven in het plan. Een deel van de monitoring wordt intern bijgehouden (bijvoorbeeld hoeveel collega's de training 'deskundigheidsbevordering laaggeletterdheid' hebben gevolgd of hoeveel sjablonen van gemeentelijke standaard documenten zijn aangepast naar een begrijpelijk taalniveau). Over andere indicatoren zijn en/of worden afspraken gemaakt met onze maatschappelijke partners (bijvoorbeeld hoeveel spontane nieuwe aanmeldingen er binnenkomen bij het Taalpunt, of de vooruitgang in het taalniveau van deelnemers). Ook dit staat bij de indicatoren aangegeven. Jaarlijks wordt hiervan een overzicht gemaakt.

5.3 Begroting en dekking

De begroting van dit plan is te vinden op de volgende pagina. Dit is een overzicht van de kosten per paragraaf en de daarin opgenomen acties.

Voor de dekking van de kosten zijn deze opgesplitst in incidentele en structurele kosten. De structurele kosten treden pas op na de opstartfase. Om een stabiel beeld van de structurele kosten te kunnen verwerken in de meerjarenbegroting zijn de structurele kosten in 2022 deels verrekend met de incidentele kosten.

Beschikbare middelen in de programmabegroting 2022

In de programmabegroting 2022 wordt voorgesteld om middelen beschikbaar te stellen voor het aanvalsplan laaggeletterdheid. Onder voorbehoud van vaststelling van de programmabegroting 2022 op 9 en 11 november 2021, worden deze middelen ingezet voor het plan.

Decentralisatie-uitkering Laaggeletterdheid

Een deel van de structurele kosten wordt gedekt uit de Decentralisatie-uitkering Laaggeletterdheid. We ontvangen de decentralisatie-uitkering van +/- € 40.000 van centrumgemeente Enschede, waarvan we ongeveer de helft doorbetalen aan de subregio-gemeenten en € 20.000 inzetten ter dekking van de aanpak laaggeletterdheid in Almelo. Deze Rijksbijdrage is toegezegd t/m 2024.

Opleidingsbudget

De dekking voor de kosten van de interne deskundigheidsbevordering kan deels gevonden worden binnen het opleidingsbudget.

Besparingen

Besparingen kunnen op termijn optreden binnen de budgetten voor Participatie, Jeugdhulp en Wmo, door de preventieve werking van de voorgestelde maatregelen. De structurele kosten worden (na verrekening beschikbaar budget, decentralisatie-uitkering en opleidingsbudget) gedekt uit de budgetten waar een besparing wordt verwacht.

Voor de eventuele pilots zoeken we externe financiering.

begroting 2022 – 2025

	2022	2023	2024	2025
4.1.1 Inzet taalambassadeurs				
Coördinatie inzet taalambassadeurs	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500
Inzet taalambassadeurs, vrijwilligersvergoeding	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500
4.1.2 Aanpakken taboe				
Aanpakken taboe in communicatie waar mogelijk *	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000
Aandacht voor aanpakken taboe door andere organisaties	pm	pm	pm	pm
Jaarlijkse voorlichtingscampagne laaggeletterdheid *	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
4.1.3 Beter signaleren en opvolgen				
Intern: Train de trainers trainingen voor een aantal medewerkers + trainen signaleren, bespreken en zorgen voor vervolg van medewerkers met 'intensief' klantcontact *	€ 50.750	€ 9.500	€ 9.500	€ 9.500
4.1.4 Het bereik vergroten via werkgevers				
Jaarlijks trainen nieuwe accountmanagers *	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
4.1.5 Zorgen voor voldoende en passend aanbod				
Op dit moment is voldoende ruimte voor aanvullend aanbod en extra deelnemers. Op termijn zal extra aanbod nodig zijn	€ -	€ 20.000	€ 30.000	€ 40.000
Versterken Taalpunt	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
4.2 Begrijpelijke communicatie voor alle inwoners van Almelo				
Opfriscursus en trainingstraject Begrijpelijk schrijven *	€ 71.000	€ -	€ 27.500	€ -
Aanpassen van sjablonen voor brieven en formulieren naar B1-niveau *	€ 56.000	€ -	€ -	€ -
4.3 Kinderen -9 maanden t/m basisschool				
Train de trainers trainingen professionals Kansrijke Start en Jonge Kind in signalering laaggeletterdheid bij ouders (incl. motivering en doorverwijzing)	€ 40.750	€ 19.500	€ 9.500	€ 9.500
Extra tijd voor brede intake incl. laaggeletterdheid door verloskundigen. Besluit mbt subsidie na evaluatie eind '22 huidige pilot	€ -	€ 24.000	€ 24.000	€ 24.000
Cursus 'Voor jou en je kind' voor ouders van (VVE-) doelgroepkinderen en laaggeletterde ouders	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500
Structurele kosten na uitbreiding BoS met 3 locaties m.b.v. subsidie Gelijke Kansen Aliantie	€ -	€ 23.500	€ 23.500	€ 23.500
Uitbreiding BoS met resterende 5 locaties	€ 60.000	€ 108.000	€ 43.500	€ 43.500
4.4 Uitvoeren en borgen				
Projectleider in 2022 en vanaf 2023 beleidscapaciteit *	€ 65.000	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000
Totaal	€ 397.000	€ 318.000	€ 281.000	€263.500

*Inclusief interne personeelskosten

Hoofdstuk 6 Belangrijke partners

Binnen het bestaande beleid zijn de drie samenwerkende lokale partners in het Taalpunt extra betrokken bij de aanpak van laaggeletterdheid, namelijk de Bibliotheek, Avedan, het ROC van Twente.

Het ROC van Twente is een belangrijke samenwerkingspartner in de arbeidsmarktregio. Ze hebben veel expertise opgebouwd op het gebied van NT1- en NT2-onderwijs. Regionaal worden bij het ROC van Twente met behulp van de middelen in het kader van de Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB-middelen) deze cursussen (het zogenaamde 'formele aanbod') ingekocht.

In Bijlage 2 is een overzicht te vinden van de cursussen die het ROC van Twente aanbiedt voor deelnemers uit Almelo en het bereik daarvan.

Avedan voert de coördinatie uit van het Taalpunt. Dit is een herkenbare, fysieke plek in de bibliotheek. Het is een samenwerking tussen Avedan, de Bibliotheek, ROC van Twente van Twente, Stichting Lezen & Schrijven en de Gemeente Almelo.

Bij het Taalpunt is de informatie over de basisvaardigheden lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden samengebracht. Samen met mensen die zich aanmelden voor een cursus wordt bekeken wat het beste aansluit bij de wensen en mogelijkheden van de potentiële deelnemer. Ook worden door het Taalpunt in samenwerking met de Stichting Lezen en Schrijven vrijwilligers opgeleid tot Taalcoach.

Het overzicht in bijlage 3 geeft een beeld van de activiteiten/cursussen die door het Taalpunt worden aangeboden.

De Bibliotheek heeft een aanbod voor de ontwikkeling van digitale basisvaardigheden op opeenvolgende niveau's (zie bijlage 4). Daarnaast verzorgt de bibliotheek verschillende programma's gericht op de leesontwikkeling van jonge kinderen (zie bijlage 5).

Deze drie partners hebben geregeld overleg over het aanbod, stemmen dit af en verwijzen deelnemers door indien het aanbod van de ander beter aansluit bij diens wensen en mogelijkheden.

Bijlagen

Bijlage 1 Raadsmotie:

Motie: Aanvalsplan laaggeletterdheid

De gemeenteraad van Almelo, in vergadering bijeen op 12 november 2020,

Constaterende dat:

- wie moeite heeft met lezen en schrijven moeilijker meekomt in de samenleving. Er is een verband tussen laaggeletterdheid, armoede en schuld;
- meer dan 15% van de volwassenen in Almelo onvoldoende kan lezen, schrijven, rekenen of omgaan met technologie;
- de Algemene Rekenkamer in een rapport de conclusie trekt dat er in het laaggeletterdenbeleid vaak sprake is van een kloof tussen (de omvang van) het probleem en de gekozen aanpak;
- de Rijksoverheid het programma Tel mee met taal heeft opgesteld, waarbij subsidies beschikbaar zijn;
- volgens onderzoek een kwart van de vijftienjarigen in Nederland niet voldoende kan lezen en schrijven en het risico loopt om laaggeletterd te worden;
- de afgelopen jaren de leesvaardigheid onder jongeren is verslechterd;

Overwegende dat:

- iedereen mee moet kunnen doen in onze samenleving en een goede beheersing van de Nederlandse taal daarbij een voorwaarde is;

Vraagt het College om:

- een naar doelgroep gedifferentieerd aanvalsplan laaggeletterdheid op te stellen in overleg met het onderwijs, Taalpunt, de bibliotheek en andere partners met een ambitieuze doelstelling voor het terugbrengen van laaggeletterdheid;
- te onderzoeken hoe en of de gemeente Almelo aanspraak kan maken op door de EU, het rijk of de provincie ter beschikking gestelde middelen en hoe de gemeente deze het meest effectief kan inzetten ter bestrijding van laaggeletterdheid;
- het plan in 2021 aan de raad aan te bieden,
- en gaat over tot de orde van de dag.

Bijlage 2: Huidig aanbod laaggeletterdheid ROC van Twente voor Almelo

Overzicht huidige cursussen/activiteiten (2021)					
Cursus/activiteit	Beoogde doelgroep	Verwacht aantal deelnemers	Kosten	financieringsbron	bijzonderheden
NT-2 lessen (A0 t/m B1)	mensen die de Nederlandse taal niet spreken	5 groepen	geen	via WEBgelden	wet op de taaleis + zelfmelders
NT-2 alfa lessen	analfabete allochtonen	1 groep	geen	via WEBgelden	
NT1 lessen	laaggeletterden	nu geen groep	geen	via WEBgelden	indien op tijd, kan dit uit het WEB-budget betaald worden.
Entree BBL	mensen zonder diploma	meerdere groepen	wettelijk lesgeld + boeken	Rijks Financiering	vaak zie je laaggeletterden in de Entree BBL en halen ze na een jaar diploma met Nederlands op 2F, minder geschikt voor taalverhoging van allochtone cursisten. Deelname vanaf B1 geen probleem.
Praktijklessen	divers	2 groepen van 16 cursisten x 10 lessen	€ 800 voor een groep van 16		Voor webcursisten zijn praktijklessen kostenloos
Digitale vaardigheden	divers	4 groepen van 16 cursisten x 6 lessen		op offerte	Voor webcursisten is deelname aan digitale vaardigheden kostenloos
Totaal					

Bijlage 3: Overzicht huidige activiteiten Taalpunt (o.b.v. cijfers 2019 en 2020)

Cursus/activiteit	Beoogde doelgroep	Verwacht aantal deelnemers	Kosten	financieringsbron	bijzonderheden
1 op 1 taalcoaching	NT1 en NT2	94		jaarlijkse welzijnssubsidie	
Twentse Cameraadjes (nieuw 2021)	NT2	30		jaarlijkse welzijnssubsidie	In februari en maart al 10 koppelingen
Taal in de Wijk groepen: Leger des Heils, PH, ON, Bibliotheek	deelnemers die een traject bij het ROC van Twente volgen en verdieping in de praktijk nodig hebben	38	gratis	jaarlijkse welzijnssubsidie	ligt momenteel stil door corona
Pilot B1groepen	NT2 deelnemers die een traject bij het ROC van Twente volgen en verdieping in de praktijk nodig hebben	28	gratis	jaarlijkse welzijnssubsidie	vanaf 2022 samenwerking vanuit de nieuwe wet inburgering
Taalgroepen: Trefpunt Elizabeth, de Driehoek, Armeense Kerk, wijkkamer Hagedoornschool, Bibliotheek	NT2 deelnemers op A1, A2 en B1 niveau	73	gratis	jaarlijkse welzijnssubsidie	ligt momenteel stil door corona
Leeskring	NT2 deelnemers	5	gratis	jaarlijkse welzijnssubsidie	ligt momenteel stil door corona
Praathuis	NT2 deelnemers	47	gratis	jaarlijkse welzijnssubsidie	online en via wandelen momenteel

Gezond in je Wijk	NT1 en NT2	20	gratis	Projectgeld via Provincie Overijssel, Taal Werkt op de Werkvloer. Inzet uren taalpunt vanuit jaarlijkse welzijnssubsidie	niet geweest door corona. Ca. 15 mensen per groep kunnen deelnemen
In je Kracht		7	gratis	jaarlijkse welzijnssubsidie	2e groep in 2021 opstarten
Karelskamp en De Fabriek	gedetineerden die uitzicht hebben op terugkeer in de samenleving	7	gratis	jaarlijkse welzijnssubsidie	gegevens deelnemers registreren wij niet in ons systeem ivm. bijzondere situatie
Innovatiekamer ervaringsdeskundigen laaggeletterdheid	NT1 en NT2	6	gratis	Projectgeld Stichting ABC + deels reguliere uren	Hoe gaan we dit financieel borgen?
Voorlichting Herkennen en doorverwijzen	professionals bij organisaties en bedrijven		gratis	jaarlijkse welzijnssubsidie	6 presentaties bij de wijkteams en 1 voorlichting intern bij Avedan
Totaal		355	€ -		

Mogelijk aanbod dat gemist wordt, gericht op de doelgroep laaggeletterden

Cursus/activiteit	Beoogde doelgroep	beoogd aantal deelnemers (inschatting)	indien mogelijk een inschatting van de kosten	bijzonderheden
Taalgroepen NT1	NT1	15	gratis	
Totaal		15	€ -	

Bijlage 4: huidige cursussen/activiteiten Bibliotheek

Cursus/activiteit	Beoogde doelgroep	Verwacht aantal deelnemers	Kosten	financieringsbron	bijzonderheden
Klik & tik	mensen met geen of weinig digitale vaardigheden	ca. 30 per jaar	gratis	Subsidie vanuit project Digitale inclusie Koninklijke Bibliotheek	https://www.bibliotheeknetwerk.nl/basisvaardigheden-volwassenen/digitale-inclusie
Digitsterker: werken met je DigiD en overheidswebsites	mensen met basis internet- en computervaardigheden	ca 50 per jaar	gratis	Subsidie vanuit project Digitale inclusie Koninklijke Bibliotheek	
Belastingspreekuren	De spreekuren zijn bedoeld voor mensen met een laag inkomen die het moeilijk vinden om zelfstandig via de computer belastingaangifte te doen.	ca 60 (maart/april)	gratis	subsidie vanuit project Digitale inclusie Koninklijke Bibliotheek	
Formulierenspreekuur	Burgers die moeite hebben met het invullen van (overheids) formulieren	ca 50 per jaar	gratis	subsidie vanuit project Digitale inclusie Koninklijke Bibliotheek	(Het formulierenspreekuur wordt eind 2021 onderdeel van het Informatie punt Digitale Overheid (IDO))
Totaal		190			

Bijlage 5 Projecten van de bibliotheek t.b.v. 0-18 jarigen

Voorschool

Boekstart in de kinderopvang

Op 15 locaties staat collectie en is een samenwerkingsafpraak gemaakt, rond het concept 'Boekstart in de kinderopvang'. Meer info over deze aanpak op:

<https://www.boekstartpro.nl/home/bibliotheeken/over-boekstart-in-de-kinderopvang.html>

In onze dagelijkse praktijk houdt het voor ons vooral in dat er collectie aanwezig op de groep, en als PM-ers behoefte hebben aan ondersteuning, ze ons weten te vinden.

Basisschool

De Bibliotheek op school

Meer informatie over dit concept op www.debibliotheekopschool.nl

VoorleesExpress

Buiten Corona lezen vrijwilligers voor in ca 30 gezinnen, 20 weken achter elkaar. We hebben dit schooljaar de tijd genomen om onze organisatie om te vormen vanwege vertrek van onze coördinatoren. We krijgen kinderen 'aangeleverd' via de IB-ers van de basisscholen. Er wordt voorgelezen in de bibliotheek, om behalve het voorbeeld van het voorlezen, ook het ritueel van boeken ophalen in de bibliotheek aan te leren. Er zal waarschijnlijk een mix gaan ontstaan tussen voorlezen thuis en voorlezen in de bibliotheek.

Gelijke kansen Alliantie

Bibliotheek Almelo werkt samen met scholenkoepels en gemeente om de toegekende subsidie te besteden. Scholen hebben gekozen voor versterking van de Bibliotheek op school. Met behulp van deze subsidie wordt op drie extra schoollocaties Bibliotheek op school opgestart.

Thuismaal

Bibliotheek Almelo heeft samen gewerkt met Het Palet in het project Thuismaal. Het Palet heeft aangegeven dit jaar hier niet aan mee te kunnen doen vanwege personele problemen. Meer info over dit project: <https://www.rijnbrink.nl/samen-met/743-thuismaal>

Scoor een Boek!

Leesbevorderingsproject in samenwerking met Heracles Almelo, gericht op groepen 6 (en 5). Meer hierover <https://www.bibliotheekalmelo.nl/scoor-een-boek>. Dit seizoen doen 17 groepen 6 mee.

Voortgezet onderwijs

De Bibliotheek op school

Met het Noordik VMBO loopt een pilot om een meerjarige samenwerking te realiseren.

Leesoffensief

Bibliotheek Almelo heeft een projectsubsidie aangevraagd om de bibliotheek aantrekkelijker te maken voor jongeren, zowel in collectie, leesomgeving, als medewerkers. Dit zal voorjaar en najaar 2022 plaatsvinden.

Leesprojecten

Er zijn een aantal leesprojecten opgestart, Corona heeft de uitvoering helaas nogal belemmerd. De Weddenschap – lokale voetbalheld daagt scholieren uit om 3 boeken te lezen, samenwerking met Heracles Almelo en De Weddenschap
Read2Me – voorleeswedstrijd voor jongeren

